

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Principia Juris Canonici : Ex Libro ... Decretalium Gregorii
IX. Pontificis M / Antehac In Alma & Archi-Episcopali
Benedictina Universitate Salisburgensi**

König, Robert

Salisburgi, 1725

VD18 80460526

1. De Accusationibus, Inquisitionibus, & Denuntiationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61800](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61800)

LIBER V.
DECRETALIAM.

Gregorii IX. Pontificis M.
TITULUS I.

De Accusationibus, Inquisitionibus, & Denun-
tiationibus.

Postremus hic Liber delicta, ac causas criminales exhibet: & cum
istæ vel per *accusationem*, vel per *inquisitionem*, vel per *denuntiatio-*
nem in iudicium deducantur juxta. *c. qualiter. 24. §. pen. h. t. licet. 31.*
in pr. §. contra quos. de Simon. de his in vestibulo sigillatim agitur.

PARS I.

De Accusationibus.

SUMMARI A.

1. Accusationis onomatologia. 3. Definitio. 4.	sens? 40. An ab alio accusatus? 41. 42. 43.
5. Necessitas, ac obligatio.	An semel absolutus vel condemnatus? 44.
6. Qui possint accusare? 7. An scæmina? 8. An	An prescriptione munitus? 45. An mor-
pupillus? 9. An minor? 10. An servus? 11.	tnus? 46. An procurator admittatur?
An filiusfam. 12. An miles? 13. An Clericus?	47. Usque § 1. Accusatio de quibus delictis in-
14. An Monachus? 15. An Magistratus?	stitui possit? § 2. Usque § 5. Qualiter insti-
16. An furiosus, vel Melancholicus? 17. An	tui debeat? § 6. Quis ejus finis? § 7. Qui-
surdus & mutus? 18. An cæcus? 19. An ex-	nam effectus ex parte Judicis? § 8. § 9. 60.
communicatus? 20. An infamis? 21. An ac-	Ex parte accusatoris? 61. 62. Ex parte
cusatus? 22. An inimicus? 23. An pauper?	accusati?
24. An paganus, hereticus, &c.? 25. An Fi-	§. I.
lius Patrem? 26. An pater filium? 27. An	A ccusatio natales suos trahit à verbo accu-
Frater Fratrem? 28. An Laicus Clericum?	sare, quod generaliter significat ali-
29. An libertus Patronum &c.? 30. An va-	quem ad causam dicendam urgere. <i>c. 10. §. ac-</i>
sallus Dominum? 31. An plures unum?	cusator. <i>de V. S.</i> Unde accusationis nomine
32. Accusari possunt regulariter omnes delin-	quandoque etiam civilis actio, ac persecutio
quentes. 33. An infans, vel furiosus? 34. An	venit. <i>l. 4. C. de Edendo. l. 39. ff. Solut. Matr.</i>
minorennis? 35. An servus? 36. An S. Pon-	Proprie tamen. & hic tam accusare, quam ac-
tifex? 37. An Imperator, tanquam supremus	culatio ad delationes delictorum, causasve
Princeps? 38. An Magistratus? 39. An ab-	criminales restringitur.
	A. 2. §. II.

§. II.

- 2 Quod *Synonyma* concernit, accusatio audit delatio. l. 11. §. 2. ff. l. 9. C. h. t. infimulatio. l. 2. C. de Exhib. reis. crimen. l. 7. ff. h. t. l. 13. C. ad l. Ful. de adult. criminatio. l. 4. C. h. t. criminalis querimonia. d. l. 4. l. 3. §. 3. C. Ubi Senatores, criminis persecutio, aut executio l. 13. §. 1. ff. de Publ. judic. l. 11. C. de His, qui accusare. Item actio. l. 1. ff. Stellionatus. l. 15. §. 1. ff. Ad l. Ful. de adult. t. t. C. Quando civil. actio crimin. prejud. Quamvis in dubio actio semper pro civili sumenda sit persecutione, uti accusatio pro criminali: quandoquidem regulariter verba in proprio significato accipienda sunt. c. 6. de Rescript. in 6. l. 69. ff. de Legat. 3. Tiber. Decian. in tr. crim. lib. 3. c. 1. num. 10. Quod & moribus nostris comprobatur, quibus actio dicitur die *Klag* / accusatio die *Anschlag* / actor der *Kläger* / accusator der *Ankläger* / accusatus der *Angeschlagte*. Theodoric. in Colleg. crim. c. 4. aphor. 1. n. 4.

§. III.

- 3 Definitur accusatio, quod sit criminis alicujus apud competentem judicem publicæ vindictæ causâ solemniter facta delatio. Colligitur ex l. fin. C. h. t.

§. IV.

- 4 *Causa efficiens* accusationis est jus, quâ Divinum, quâ humanum: etenim accusatio, utpote actus justitiæ vindicativæ, utroque jure licita est, atque permessa. 1. ad Tim. 5. §. 19. c. 19. causâ 2. q. 7. l. 10. & 28. §. fin. C. de Episc. & Cler. Modò accusator delictum probare possit, rerumque non ex odio, rancore, aut privatæ vindictæ, vel lucri cujusdam cupiditate, sed ex bono zelo, & intentione impediendi delicta, ac promovendi salutem publicam accuset. Alioquin graviter peccat per c. 8. & ibi Gonzalez n. 5. & seqq. h. t. c. 50. causâ 2. q. 7. c. 7. causâ 6. q. 1. 2. causâ 23. q. 3.

Planè ea Juris necessitas non est, ut quis privatorum ad accusandum obligatus sit, & invidus compellatur, l. un. & rubr. C. Ut nemo invidus agere, vel accusare cog. Nisi ex crimine damnum in Rempublicam, aut in proximum redundare, idque non nisi judicis auctoritate impediri posse videat: illud quippe ex lege charitatis per accusationem, aut potius per denuntiationem, præcavere tenetur, si sine proprio gravi damno possit, vel si damnum commune tantum sit, ut etiam proprio privato præferri debeat, arg. c. 47. causâ 2. q. 7. c. 7. causâ 23. q. 3. Clariss. P. Paul. Mezger in Theol. Schol. Salisburg. tom. 3. tr. 13. disp. 47. a. 3. n. 3. & Theologi Gallentes tom. 6. tr. 4. q. 2. dub. 1. concl. 3. quorum significat S. Thom. 2. 2. q. 68. n. 1. Olim jure Romano etiam hæres necem occisi sub poena privationis hæreditatis vindicare debebat. l. 1. §. 3. l. 15. §. 1. & 2. ff. de Scilic. Silan. l. 17. ff. de His, quib. ut indign. l. 9. C. Eod. Quod hodie non obinet. Clar. lib. 5. §. fin. q. 79 n. 8. Peregrin. de Jure ff. l. 2. tit. 5. in fin. & cum his Clariss. D. D. Hermes in Fascic. J. P. c. 9. n. 233.

§. V.

Subjectum accusationis est vel *activum*, vel *passivum*.

Activum est accusator, circa quem regula est, quod omnis accusare possit, qui ob sexum, aetatem, statum, officium, morbum, delictum, suspensionem calumnia, sanguinis conjunctionem, vel reverentiam non prohibetur. c. 14. causâ 2. q. 1. l. 8. ff. h. t.

Ob sexum prohibetur *famina*, ne contra pudicitiam sexui congruentem causis forensibus se immisceat, ac virilibus officiis fungatur d. c. 14. & d. l. 8. Eadem tamen auditur in criminibus atrocissimis, seu exceptis, veluti læsæ Majestatis. l. 8. ff. Ad l. Ful. Majest. hæresis. arg. c. 10. de Hæresis. & l. 4. C. Fed. fraudatæ aionæ, l. 13. ff. h. t. l. fin. §. 2. ff. De

Leg. Jul. de annon. falsi testamenti. l. 2. ff. h. t. suspecti tutoris. §. 4. Instit. de Suspect. tuto. rib. simoniae. c. 7. de Simon. l. 31. C. de Episc. & Cler. Sacrilegii l. 10. C. Eod. & dilapidationis bonorum Ecclesiae. c. licet. 31. y. aliis. de Simon. Decian. in tr. crim. lib. 3. c. 7. n. 18. & seqq. Haunold. de F. & F. tom. 6. tr. 3. c. 2. n. 26. Præterea jus accusandi habet fortuna, quoties suam, suorumque injuriam persequitur, id est, eorum, in quos ex lege testimonium invita non dicit. c. 1. causa 15. q. 3. l. 1. & 2. ff. h. t. l. 4. §. 9. 12. & 14. C. De his, qui accus. Atque ita potest accusare homicidam de morte mariti, & reliquorum, qui consanguinitate, vel affinitate junguntur; quales sunt parentes & liberi, fratres & sorores, eorumque descendentes, focer & socrus, gener & nurus, vitricus & noverca, privignus & privigna per l. 4. ff. de Testibus. Bartol. in d. l. 2. n. 2. ff. h. t. Molin. de F. & F. tr. 3. disp. 44. n. 12. Decian. cit. lib. 3. c. 5. à n. 10. & c. 7. à n. 8.

Utrum verò mulier maritum de adulterio accusare possit? in quaestione venit. Ad quam Severus, & Antoninus in l. 1. C. ad Leg. Jul. de adult. rescripserunt: publico iudicio non habere mulieres adulterii accusationem, quamvis de matrimonio suo violato queri velint. Quo non obstante uxor potest agere contra maritum ad poenam canonicam, ac separationem thori c. 4. causa 32. q. 1. & injuriarum nomine. Gloss. & DD. in d. l. 1. & l. 18. C. Eod. Imò in Constitutione Criminali Caroli V. art. 120. perspicue constituitur, virum ab uxore de adulterio accusari posse, non minus, quam à marito uxorem.

8 Ob aetatem accusare prohibetur impubes, seu pupillus, ne ex imbecillitate intellectus, ac iudicii periculo rationis, ac expensis temerè se subiciat. l. 8. ff. h. t. Verùm & ipse potest auctore tutore suam, vel suorum injuriam persequi, ut puta mortem patris, vel avi. l. 2. §. 1.

ff. Eod. item potest de testamento patris adulterato, & de vitiatò instrumento agere. d. l. 2. §. 1. l. 5. C. de His, qui accus. Imò potest etiam deferre reum hæresis, & læsæ Majestatis: siquidem alii, qui alioquin jure accusandi destituti sunt, eo casu admittuntur l. 7. & 8. ff. ad l. Jul. Majest. Gonzal. in c. 1. n. 7. h. t.

Porro pubes, seu minor 25. annis lege Julia specialiter excluditur ab accusatione adulterii exceptò, si de suo matrimonio violato queratur: nec enim vilis est idoneus accusator, qui nondum robustæ ætatis est. Textus in l. 15. §. 6. ff. Ad leg. Jul. de adult. Ex quo efficitur, extra hanc causam minorem accusare posse, modò eam ætatem expleverit, quâ postulare, ac in publicum procedere potest, nempe annum decimum septimum l. 1. §. 3. ff. de Postulando, eique curator adfit. l. clarum. 4. C. de Auctorit. præstanda. Enimverò cum exclusio unius sit inclusio alterius, & minor specialiter accusationem adulterii movere inhibeatur, consequens est, extra hunc casum eum ad accusandum esse idoneum. Zoël. ad ff. h. t. n. 4. Clar. in Pract. crim. §. fin. q. 14. num. 7. ubi tradit, consuetudine indistinctè admitti minores ad accusandum, dummodò decimum quartum ætatis annum exceßerint. Dissentit Theodoric. in Colleg. crimin. c. 4. aphor. 4. n. 17.

Ob statum accusare prohibetur servus, uti qui nec in civilibus causis personam standi in iudicio habet. l. 6. & 7. C. de iudiciis, & civiliter pro nullo, ac mortuo habetur. l. 32. ff. de R. F. Excipitur crimen læsæ Majestatis, falsæ monetæ, fraudatæ annonæ, fraudati census, & testamenti suppressi; ex quibus causis jure Digestorum servo quoque adversus dominum consistere permissum est l. 35. ff. de iudiciis. l. 7. §. 2. ff. Ad leg. Jul. Majest. Fure. inquam, Digestorum: quoniam in l. penult. C. De his, qui accus. non poss. servus, ac familiaris quodcunque

eunque crimen domini sub poena ultimi supplicii detegere vetatur, excepto tantum crimine læsæ Majestatis; cui jungo crimen simoniæ c. 7. de Simon. & crimen hæresis. arg. c. 10. de Hæretic. Certè hodie inter Christianos unà cum servitute hæc prohibitio penitus in desuetudinem abiit, & ne quidem homines proprios, die Leisbeigene/ comprehendit: hi namque rectè in judicio consistunt, ut docui ad tit. de Judiciis. n. 26. & si operis insolitis graventur, ipsis contra Dominos succurrendum est. Mevius p. 4. dec. 133. num. 2.

¶ Sed quid de filiofamilias? Ei statum non ob stare, quin consentiente patre accusare possit, inter accuratiores Jctos est contestatissimum. An vero etiam possit sine consensu patris? difficilis putatur *Controversia*.

Bartol. in l. inter liberos. 6. ff. ad leg. Jul. de Adult. Decian. in tr. crim. l. 3. c. 9. & Farinac. in pr. crim. tit. de accusat. q. 12. n. 10. cum communi affirmant, hæc præcipuè ex ratione: quia accusatio in causa criminali ad jus publicum, videlicet ad vindictam publicam, pertinet. in illis autem, quæ ad jus publicum pertinent, non attenditur jus patris potestatis, & filiusfamilias habetur loco patrisfamilias. l. filiusfam. 9. ff. De his, qui sui, vel alien. jur. l. in privatis. 77. cum seqq. ff. de Judiciis. l. nam quod. 14. ff. Ad Scrum Trebell.

¶ Negant contra Gloss. in l. fin. in pr. & necessitate. c. de Bon. que lib. Anton. Matth. ad ff. b. t. c. 1. n. 5. Bachovius ad Trevel. vol. 2. disp. 31. th. 3. lit. F. & alii plures, moti auctoritate. l. 6. s. 2. & l. 37. ff. Ad leg. Jul. de Adult. in quibus constitutum est, filiumfamilias propter vindictam proprii doloris publico judicio adulterium in uxorem sine voluntate patris, imò invito patre, arguere posse, facili argumento, quòd in aliis delictis, in quibus filiusfamilias vindictam proprii doloris non prosequitur, is accusa-

tionem absque consensu patris institvere nequeat. *Leges* in contrarium adductæ saltem indicant, quòd filiusfamilias possit magistratum gerere, judex esse, aut tutor dari patre non consentiente, non etiam quòd possit accusare, idèoque accusare munus publicum non est, cujus gratiâ filiusfamilias pro patrefamilias debeat haberi.

Verùm utut in hac controversia pars utraque theoreticè haud improbabilius sustineri possit, tamen in practica, & in judicando pravales affirmativa teste Claro in *Pract. Crim.* §. fin. q. 14. num. 5. ubi ait, se nunquam in praxi dubitari vidisse, an filiusfamilias sine agendo, sive defendendo sine consensu patris posset stare in judicio, sive crimen fuisset publicum, sive privatum? Cui accedit Haunold de *J. & F.* tom. 6. tr. 3. c. 2. n. 23.

¶ Ob officium qui ab accusando repelluntur, plures occurrunt. Primo miles Romanus, qui stipendia meret, & in castris, ac expeditione versatur. l. 8. ff. b. t. Quia cum in ingressu militiæ juret, se à signis suis nunquam recessurum, eaque curaturum, quæ ad disciplinam militarem spectant, non debet criminalibus litibus implicari arg. l. 7. C. de Procurat. l. 15. & 16. C. de Re milit. Nisi se, suosque vindicet, aut crimen læsæ Majestatis, aut fraudatæ annonæ, vel delictum militariæ deferat. l. 11. ff. b. t. l. 8. & 10. C. De his, qui accus. l. 7. §. 1. ff. Ad leg. Jul. Majest. Quod ad milites nostri temporis attinet, à D. D. vulgò creditur, eos indistinctè audendos esse, eò quòd prædicto juramento se non obstringant. Gigas & Speculator apud Fragol. de *Regim. Reipubl. Christiana* pag. 1. lib. 5. disp. 12. n. 82. Quibus non libenter subscribo; præterquam enim, quòd hodie dum milites in certas legiones referantur, & ad signa jurare soleant, prohibitionis hujus causa non fuit forma receptionis, sed forma militaris, & armorum occupatio, quæ accu-

causator in modernis, quam veteribus militibus desideratur, propter indies noviter excogitata stratagemata, & tormenta bellica.

13. *Secundo* huic classi accensetur miles militiae caelestis, sive *Clericus*: utpote cujus officium est, precibus, & functionibus sacris assidue vacare, non odiosis litigiis, & minus laudabilibus accusationibus se immiscere, maxime ubi poena sanguinis irrogaretur. *c. Sacerdotes. §. 1. causa 2. q. 7. c. bis, à quibus 30. causa 23. q. 8. c. 9. Ne Clerici, vel Monachi.* Et quamvis Clericus ad repetendam suam, suorum, aut Ecclesiae suae injuriam agere possit, si tamen sit causa sanguinis, expressè protestetur, oportet, quòd hic & nunc non velit agere ad vindictam publicam, sed praevisè ad damni per delictum illati reparationem. Alioquin si absque dicta expressa protestatione accusationem proposuerit, mortale peccatum committit, cum in gravi materia jura sacra violet. Navarr. in *Enchirid. Confessar. c. 27. n. 226.* & sequutà poenà mortis, aut mutilationis irregularitatè incurrit. *c. 21. de Homicid. §. c. 2. Eod. in 6. ubi D.D. Reginald. in Prax. for. pœnit. lib. 24. c. 7. sect. 2. n. 128. Jacob. Pignat. tom. 1. consult. 377. & 378. ubi refert, ita à S. Congregatione Concilii declaratum esse die 4. Febr. 1651. ad c. 6. sess. 24. de Reform.*

14. *Tertio* eadem ex causa ab accusatione semovetur *Monachus*, seu *Religiosus*; ita tamen, ut possit acculare, causà rationabili praeognitã, Abbatem suum, eique si proprium peccatum non habeat, expensae ad litem talem necessariae ex rebus Monasterii suppeditari debeant; *c. ex parte II. h. t. & ibi Felin. num. 4. Panormitan. n. 9. quin & alios extraneos, si Monasterii intersit, atque utilitas ejusdem postulet, & licentia Praelati accedat per c. Monachi 35. causa 16. q. 1. Henric. Wagnereck ad d. c. ex parte. h. t. Pirhing. ibid. n. 10.*

Quarto ob officium, & potestatem, quam gerit, nec *Magistratus* ad accusandum durante officio procedere potest. *l. 8. ff. h. t. Ratio* est: quia sicut hic sine fraude in jus vocari nequit, *d. l. 8. §. 2. ff. De injus vocando. l. 32. ff. de injuriis.* sic æquum est, ne alios interea in jus vocet, vel accuset. Quod D.D. communiter intelligunt de Magistratu Romanorum majore, non etiam inferiore, qui sine imperio, & potestate est, ut magistratus municipalis, & judex ordinarius. *d. l. 32. ff. de Injuriis. l. de ordinario. 4. C. de Offic. praefect. Praetorio. Orient. & Illyrici. Tiber. Decian. tr. crim. lib. 3. c. 15. n. 4. 5. 6. ubi contraria subvertit.*

Morbus, ob quem accusatio denegatur, 16 est vel animi, vel corporis.

Ob *morbum animi* denegatur *furioso*, vel *mente capto*, adeò ut nec suae, nec suorum injuriae causà accusare valeat: quia rerum, quae geruntur, intellectum non habet, *l. 2. §. 1. ff. de Procuratorib. & mortuis æquiparantur. l. 14. ff. Locati l. 24. §. 1. ff. Ratam rem. hab. Bald. in rubr. C. De bis, qui accus. n. 3.* Quibus meritò accenseas *melancholicum*, qui rationis obfuscationem patitur, & se gallum, lupum, acephalum, aut mortuum esse putet: siquidem ubi morbus melancholiae jam radices egit, & ratio imaginationis errorem non cognoscit, melancholicus pro insano habetur, & in illo, ut in cæteris dementibus, procedendum est, sive circa plura, sive circa particularia quaedam insaniat. Zachias *quest. Medico Legal. lib. 2. tit. 1. q. 9. n. 28. Oldekop. Observat. crim. tit. 3. observ. 23. n. 5.* Idem quoque de prodigo dixero, ut qui, cum furiosum rerum suarum faciat exitum, furioso assimilatur in *l. 1. ff. de Curatorib. furios. l. 6. ff. de V. O. l. 40. ff. de Reg. Fur. Theodoric. in Colleg. crim. c. 4. aph. 4. num. 25.*

Ob *morbum corporis* accusatio denegatur 17

fur-

surdus, & mutus: cum enim in iudicio agendi potestatem penitus non habeant, & tam pro se, quam pro aliis postulare prohibeantur. l. 1. §. 3. ff. propter casum ff. De postulando. l. 43. pr. ff. de Procuratorib. nec jus accusandi ipsis competere potest, ex quo ob gravitatem causæ criminalis major utique personæ habitas in accusante, quam agente exigitur. Angel. Aretin. de Malefic. Rubr. & ad querelam. n. 30. ubi tamen surdastro accusandi potestatem concedit. Novell. in tr. ad defensionem. rubr. quæ personæ accus. poss. n. 9. Nihilominus surdum, & mutum ex accidente accusare posse, si crimen ad ipsorum, vel propinquorum injuriam proprie pertineat, & ille verbis, hic literis desiderium suum exponere queat, communis, usûque fori firmata sententia est in quam propendet Tib. Decian. d. lib. 3. c. 11. n. 14. & seqq.

18 Equidem sunt, qui etiam cæco accusandi facultatem denegent, idque ex eo deducant, quod uti surdus, ita cæcus quoque jure Romano à postulando submoveatur. l. 1. §. 5. ff. casum. ff. de Postulando. At meo iudicio perperam, quoniam accusatio cæco nupiam interdicta legitur, estque ejusmodi actus, qui commodè ab illo expediri potest, nimirum libellum accusatorium voce suâ dictando juxta l. 3. ff. h. t. & per Notarium ad talionis poenam se subscribendo juxta Tiber. Decian. cit. l. n. 8. Ad hæc, quia in d. l. 1. §. 5. cæcus non in totum, quemadmodum surdus, sed pro aliis duntaxat postulare prohibetur, inde à sensu contrario potiùs arguitur, quod cæcus pro se possit postulare, & per consequens etiam accusare. Samuel Stryck. tr. de Jure sens. dissert. 2. c. 5. n. 9.

19 In censum eorum, quos delictum ab accusatione arcet, pertinet excommunicatus, infamis, & criminaliter accusatus.

Excommunicatus, majore scilicet excommunicatione, non auditur, imò si toleratus

non sit, à Judice ex officio repellendus est, quamvis vellet accusare suæ suorumque injuriæ causâ, vel de criminibus exceptis. c. 6. & 7. causâ. 3. q. 4. c. 1. & 2. causâ 4. q. 1. c. 2. & 12. de Except. Decian. ubi supra cap. 20. n. 4. & 6. Atque hæc prohibitio quoque in foro civili procedit. Pirrhing. h. t. n. 6. Clar. §. Sentent. §. fin. q. 14 n. 16. Ratio peremptoria est: quia ut censura Ecclesiastica magis timeatur, communionis periculum evitetur, & contumaciæ vitium reprimatur, excommunicatus potest ac debet repelli ab agendo. c. 7. de Judic. c. 1. de Except. in 6. Reverend. diff. D. Christoph. Priggl. in Manual. pract. de Appellat. observ. 3. n. 4. ergo iisdem ex causis repelli potest ac debet ab accusando: qui enim idoneus non habetur, ut proprio nomine injuriam exequatur, id multò minus ei licet nomine publico. Gilhausen in arbit. judic. crim. c. 3 p. 2. sub. n. 6. ubi & hanc rationem assignat, quod excommunicatus æquiparetur mortuo & bannito, quem ab accusatione excludit Bartol. in l. servos. ff. h. t.

Infamem accusatoris officio fungi non posse, disertis textus sunt in cap. 17. cap. 18. causâ 2. q. 7. c. infames. 17. causâ. 6. quæst. 1. l. 4. & 8. ff. h. t. l. 1. §. C. de his, qui accus. non poss. Id ipsum tamen fallit, si infamis liberorû, vel patronorum suorum mortem, vel rem suam defendat, cap. 14. causâ 2. q. 1. d. l. 4. & l. 11. ff. h. t. aut de hæresi, simoniâ, læsâ Majestate, fraudata aënona, aliòve crimine exceptorum deferat. c. 7. de Simon. l. 7. ubi Bartol. & D. D. ff. Ad leg. Jul. Majest. Carpz. in Pract. crim. p. 3. q. 104. n. 38. Insuper diversa juris utriusque ratio est: etenim Jure Civili accusare prohibetur solum infamis infamiâ juris, per legem videlicet notatus, vel iudicio publico, aut famoso condemnatus, quo de l. 4. ff. h. t. l. 1. §. 6. ff. de Postul. & r. t. ff. de his, qui not. infam. At Jure Canonico, & in foro Ecclesiastico etiam infamis infamiâ facti, seu cri-

criminosus, cujus existimatio sinistra honorum virorum opinione minuitur, per d. c. 17. & 18. *causa 2. quest. 7.* Pirrhing. h. t. n. 5. Tiber. Decian. cit. lib. 3. c. 17. num. 12. & 13.

1) Circa criminaliter accusatum breviter ita distinguendum est: sitne lis contestata, & nomen accusati inter reos relatam, vel non? Hoc posteriore calu tam accusatorem suum, quam extraneum de quovis crimine, tum majori, tum etiam probabiliter pari, aut minori, accusandi potestatem habet, quandoquidem nullo jure scripto reperitur prohibitus, & jure non scripto, seu consuetudine multis in locis indiscretim ad accusandum admittitur, teste Fragofo de *Regim. Reip. Christ. p. 1. lib. 5. disp. 12. sub n. 83.* Casu prioris, antequam accusatus se purgaverit, fueritque excusatus, potest quidem aequè accusatori suo, ac alii cuicumque inferre crimen gravius eò, de quo ipse accusatus est, ne minus graviori præjudicet. l. 1. c. de his qui accus. non poss. nulli verò potest inferre crimen par, vel minus, nisi agat de prosecutione suæ, aut suorum injuriæ, vel in hunc finem, ut accusatio sit inchoata, sicque interrumpatur præscriptio, seu tempus concessum ad accusandum. cap. 1. 2. & 3. *causa 3. q. 11. c. 2. in fin. causa 4. q. 1. c. fin. de Testib. l. 5. ff. de Publ. judic. l. 19. C. de his, qui accus. non poss. P. Engl. h. t. n. 10.*

2) Suspicio calumnia imprimis non permittit, ut inimicus capitalis, licet reconciliatus, ejusve familiaris, ac convictor accuset inimicum. c. 2. & 3. *causa 3. q. 5. c. 7. 10. 13. & 19. h. t.* Ad quorum Canonum normam etiam jus Civile, quò non extat decisio contraria, inflectendum est, arg. c. 1. de N. O. N. Carpzov. in *Pract. crim. p. 3. q. 104. n. 30.* Neque hic excipiuntur crimina notoria, & atrocissima: Nam etsi Reip. intersit, ne ejusmodi delicta maneant impunita, non minùs ta-

men eidem expedit, ne cives calumniis vexentur, nec ex inimicitia, sed æstimatione vera, & commodo Reip. accusatio fiat. Fragofo. d. disp. 12. n. 85. Decian. in *tr. crim. lib. 3. c. 25. n. 6. & 8.* Auditur tamen inimicus, si propriam injuriam prosequi velit. Jul. Clar. l. 5. sent. §. fin. q. 14. n. 17. in fin. Quia alioquin nemo posset ex injuria, vulnere, vel eade sibi, suisque illata accusationem instituire, cum ex gravibus injuriis inimicitia capitalis præsumatur, ut speciatim notat Mascard. de *Prob. concl. 899. à n. 1. usque ad 26.* Menoch. de *Præsumpt. lib. 5. præf. 43.*

Simili ratione non nisi suæ injuriæ causâ ad 23 accusandum admittitur pauper, qui minùs, quàm 50. aureos in bonis habet. c. prohibentur. 14. *causa 2. q. 1. l. 10. & 11. ff. h. t.* Quippe de eo est suspicio, quòd potius spe lucrii, ac præmii, quàm studio utilitatis publicæ reum deferret. Verùm hæc prohibitio non videtur in praxi obtinere, nisi pauper sit malæ famæ, & inhonestæ vitæ. Qui integer vitæ, scelerisque purus est, sicuti testis idoneus, & omni exceptione major quandoque reputatur per l. 3. ff. de Testib. ita quoque legitimus accusator censetur. Menoch. de *Arbitr. Judic. lib. 2. cent. 1. cas. 165.* Carpzov. d. q. 104. n. 29. Quamobrem hic multum arbitrio judicis tribuendum, cui de omnibus incumbit cognoscere, & an suspicione quadam accusans laboret, dijudicare, & utrum audiendus sit, priùs dispicere, arg. c. 17. 18. & 49. *causa 2. q. 7.* Tiber. Decian. cit. lib. 3. c. 22. n. 20.

Rursus tanquam suspecti accusatores rejiciuntur paganus, judæus, & hæreticus, si accusent Christianos. c. 25. *causa 2. q. 7.* Item qui aliquando subornatus fallum dixit testimonium. l. 9. ff. h. t. qui semel calumniatus est. l. 7. §. 3. ff. Eod. c. 10. & 11. *causa 3. q. 5.* qui nummos, ut reum impeteret, aut eidem crimen non intenteret, recepit. l. 4.

B

l. 4.

l. 4. & 8. ff. h. t. aut qui duo judicia adversus duos subscripsit, utpote cui tertia, imò nec secunda accusatio permittitur, nisi ob injuriam propriam. d. l. 8. & 12. §. 2. ff. Eod. l. 16. C. De his, qui accus. non poss. & ibi Tuld. n. 5.

25 Propter sanguinis conjunctionem sub pœna exhereditationis liberi prohibentur accusare parentes. *l. 11. §. 1. ff. h. t. Novell. 115. c. 3. §. 3.* Quod extenditur ad omnes descendentes per *l. 220. ff. de V. S.* Nec interest, naturales sint tantùm, an legitimi, & naturales simul? arg. *l. 4. §. 1. & l. 6. ff. de in jus voc.* Limitatur autem, si tale sit delictum, quod ad everisionem Reipublicæ tenderet, veluti crimen læsæ Majestatis, perduellionis, latrocinii, veneficii, &c. Nam si filius patrem ad delendam patriam, aut occidendos parentes, vel liberos venientem impunè potest occidere. *l. 35. ff. de Relig. & sumptib. fun.* quidni accusare licebit? Idque olim duos Nobiles de Falckenstein fecisse, commemorat Zasius ad *l. 19. n. 12. ff. de Captiv. & postlim. revers.* teste Godofr. in not.

26 Eòdem modò ex natura correlatorum parentes accusare nequeunt liberos. *l. 3. C. de Patr. potest.* ubi Alexander Imp. Artemidoro rescripsit: *si filius tuus pietatem patri debitam non agnoscit, castigare jure patrie potestatis non prohiberis: acriori remedio usurus, si in pari contumacia perseveraverit: eumque presidii provincia oblaturus, dicturo sententiam, quam tu quoque dici volueris.* Ex quo sanè textu abunde elucet, quòd pater filium solenniter non accuset, sed Magistratui duntaxat offerat, præscribâtque sententiam. Verùm & hoc limitationem recipit in criminibus, quibus salus Reip. impetitur, ut in crimine læsæ Majestatis, ubi salus publica salutis liberorum anteferenda, arg. *l. 5. §. ult. C. ad Leg. Jul. Majest. l. 35. ff. de Relig. & sumpt. fun.* Item si filius patri, vel matri insidias stru-

xerit, aut manus violentas intulerit. *l. 14. C. de His, qui accus. non poss.* Attamen hoc casu honestati, ac pietati magis convenit, ab accusatione liberorum abstinere, prout exemplis Davidis, L. Gellii & Fulvii Senatoris illustrat Decianus in *tr. crim. lib. 3. c. 13. num. 5.*

Circa fratres, & sorores distinguit jus Civile inter crimina capitalia, & levia. Horum accusationem iis permittit in *l. 18. C. de his, qui accus. non poss.* Illorum sub pœna exilii interdicit in *l. 13. C. Eod.* Haud dubie fraternæ amicitiae servandæ gratiâ, quæ maxima est, ut contrâ, dum in inimicitiam degenerat, odium ferè habet implacabile, & Domorum, ac Familiarum subruit fundamenta. Quamvis autem hic nulla sit statuenda differentia inter fratres germanos, consanguineos, aut uterinos, item inter fratres naturales tantùm, & naturales ac legitimòs simul, cum *cit. l. 13.* indistinctè loquatur, ejusque ratio injure sanguinis fundetur; fratrum tamen nomine non veniunt fratres patruels, fratres adoptivi, fratres spirituales, & multò minus comprivigni, die zusammen gebracht Sinder, & fratres conventionales, seu compotatorii die Dutz Brüder: quia lex disponens de fratribus locum non habet in hisce imaginariis, fictis, & abusivis fratribus, cum regulariter facienda sit interpretatio secundum naturalem verborum proprietatem, arg. *l. 7. §. 2. ff. de Suppel. leg. l. 76. ff. de Condit. & demonstr. l. 227. ff. de Verb. signific.* Decian. *d. cap. 13. à n. 12.*

Denique reverentia ab accusatione arceat eos, qui illis, quos accusare intendunt, observantiam, honorem, ac gratitudinem debent. Igitur nullus Laicus audeat Clerico crimen inferre. *c. 1. cum seqq. causa 2. q. 7. cap. 5. causa 6. q. 1. c. 10. h. t.* Nisi forte Clericus crimen atrox, seu exceptum perpetraverit, veluti crimen hæresis. *c. 8. & 13. causa*

causâ 2. q. 7. crimen læsæ Majestatis. cap. 4. causâ 15. q. 3. crimen simoniæ. c. 7. de Simon. Vel Laicus injuriam sibi, aut suis à Clerico illatam vindicet. c. de cetero 14. de Testib. Aliqui etiam sustinent, Parochianos, ac Patronum posse accusare suum Parochum, aut subditos suum Prælatum, eò quòd ipsorum interfit, bonum habere Pastorem; sed vehementer reclamant textus in d. c. 13. & 14. causâ 2. q. 7. Hostiens. in Sum. h. tit. n. 5. Rectè verò notat Jul. Clarus l. 5. sent. §. fin. q. 7. num. 9. ab illis ex ratione data excessus Parochi, ac Prælati denunciari posse.

29 Similiter audiendus non est *Thaumasius*, id est, *alumnus contra educatorem*, ut qui parentis locò habetur. l. 17. C. De his, qui accus. non poss. *Discipulus contra Præceptorum*, ac *Magistrum*: cum gratus homo iis nihil non debeat, quorum curâ melior est effectus, atque adolescentiæ, & pueritiæ perniciosos mores evitavit, arg. §. 5. l. Quib. excus. manumitt. non lic. l. 13. ff. de Manumiss. vind. *Servus contra Dominum*, adeò ut si eum de capitali crimine (excepto crimine læsæ Majestatis tam Divinæ, quam humanæ) detulerit, gladio ultore feriendus sit. l. 20. C. de his qui accus. non poss. Quod etiam ad libertum extenditur, qui sub eadem poena Patronum, ejusque heredes accusare prohibetur in l. fin. C. Eod. Imò generaliter eas personas, quibus reverentia præstanda est, ut sine jussu Prætoris in jus vocare non possumus. l. 13. ff. De injus voc. ita nec accusare, argumentò à minori ad majus; quod argumentandi genus, præsertim si ab eo, in quo est minor ratio, ad id, in quo est major, concludatur. fortissimum, frequens, & utile vocat Everhard. in Top. loc. à minori. Decian. d. lib. 3. c. 14. per tot.

30 Porro nec *Vasallus*, qui liberto non prorsus dissimilis, accusare debet feudi dominum,

& si accuset, feudò privatur. 2. Feud. 33. §. 1. & similiter. Nec accusatorem illum excusabit criminis veritas. Curt. de feud. p. 4. n. 62. Sonsbeck p. 12. num. 47. nec criminis levitas, aut gravitas. Rittershus. de Feud. lib. 2. cap. 5. q. 19. Wesenbec. p. 7. consil. 305. n. 26. Nisi illud esset crimen læsæ Majestatis. DD. in §. item delator. 2. Feud. 24. vel suam, suorumve prosequeretur injuriam, quod omnibus integrum est per l. 11. pr. ff. h. t. Sonsbeck. p. 10. de feud. n. 36. vel id ex officii necessitate faceret. Vultejus de Feud. lib. 1. c. 11. n. 27. vel tempestivè ab accusatione desisteret impetrata absolutione. Zaf. de Feud. p. 10. n. 47. Sonsbeck. d. p. 12. n. 50. vel minoris adhuc ætatis esset, quàm malitia non adimpleret, arg. l. 14. §. 1. & 2. ff. de Bon. libert. Schrader. de Feud. p. 9. 6. 8. n. 5.

Et hæc ferè sunt personæ, quæ accusare prohibentur, & ab accusatione non tantum per exceptionem accusati, sed etiam à Judicæ ex officio repelli possunt, ne, si legitimus non fuerit accusator, frustra fatigetur accusatus. c. 1. h. t. & ibi Pirrhing. n. 15. l. 9. & 12. C. De his, qui accus. non poss. Oldrad. consil. 124. n. 1. Quòd si tamen nemine opponente ad accusandum admittantur, judicium & processus valet, arg. l. 13. C. de Procurat. Jul. Clar. cit. §. fin. q. 15. n. 4. De illis, qui accusare possunt, hic illud obiter insinuo, quòd si plures existant, qui eundem in publicis judiciis accusare volunt, omnes simul admitti non debeant, sed Judicis sit, ex his magis idoneum eligere, causâ scilicet cognitâ, æstimatis accusatorum personis vel de dignitate, vel ex eo, quod interest, vel ætate, vel moribus, vel alia justa de causa l. si plures. 16. ff. h. t. l. 2. & 3. §. 1. ff. de Popul. act. Tiber. Decian. d. lib. 3. c. 12. per tot. Nisi fortassis omnium interfit vel ratione officii, vel injuriæ communis; tunc enim jus

- non obesse, quò minùs ab initio statim, & in eodem libello omnes unum deferant, ex l. 3. §. 9. ff. de Sepulch. viol. & l. 4. C. h. r. colligit Clar. cit. §. fin. q. 13 n. 1. Carpz. in Pr. crim. p. 3. q. 104. n. 47.
- 32 *Subiectum passivum* accusationis est reus, qui in iudicio criminali ad subeundam pœnam, ac vindictam publicam accusatur. Sicut autem non omnes accusare, ita nec omnes accusari possunt. Et verò
- 33 I. Accusari nequeunt, qui rationis usu carent, ac doli capaces non sunt, ut sunt *infantes*, & *infantia proximi*; *furiis*, & *mente capti*: quippe illos innocentia consilii, hos calamitas, & fati infelicitas excusat. l. quod infans. 60. ff. de Rei vindic. l. infans. 12. ff. Ad leg. Cornel. de Sicar. Speculator in tit. de accusato. n. 6. Et hoc adeò verum est, ut furiosus, qui ante furorem homicidium, vel aliud delictum capitale commisit, do nec respiscat, nec reus postulari, nec ultimo supplicio, ac pœnæ corporali addici possit, cum satis ipso furore puniatur. l. 14. ff. de Offic. presid. Gail. 2. observ. 110. n. 22. Bald & Jason. in l. furiosum. C. Quicquam, fac. Quidquid contradicat Fachin. lib. 9. Controvers. 3.
- 34 II. *Minores 25. annis*, si puberes, aut pubertati proximi, & doli capaces sunt, accusari quidem possunt, sed non aliter, quàm dato à iudice curatore, qui liti, accusatæ assistat, in eaque authoritatem præstet. Alias processus, & iudicium irritum, ac nullum erit. l. clarum. 4. C. de Authorit. præst. Cujus ibi hæc ratio assignatur: cum cautius, & melius sit, cum suasionis perfectissima & responsa facere minores, licetque inferre, ne ex sua imperitia, vel juvenili calore aliquid vel dicant, vel taceant, quod, si fuisset prolatum, vel non expressum, prodesse eis poterat, & à deteriore calculo eos eripere. Idque obtinet, quantumvis minor accusatus patrem habeat, qui legitimus ejusdem administrator est: nam & tunc Judex
- in causa criminali illi curatorem dabit, vel ipsum patrem, vel alium quemcunque idoneum, si ita visum fuerit; siquidem legitima patris administratio solum pertinet ad bona adventitia filii, & lites super his motas. l. 1. C. de Bon. matern. At praxis nullum penitus curatorem minori adesse sinit teste Carpz. Pr. cr. p. 3. q. 145. n. 32. Clar. d. §. fin. q. 50. n. 2.
- III. Frustra accusantur servi de criminibus, quæ vel civitatis amissionem vel pœnam pecuniariam secum ferunt: quia cum nec civitatem, nec proprii quicquam habeant, pœna ejusmodi in eos non cadit, sed durior eis extra ordinem inaminebit. l. 12. §. fin. ff. h. r.
- IV. Ab accusatione immunes sunt, qui suo periosæ non reverentur, coram quo accusentur; ut
- S. Pontifex*, quamdiu talis est: utpote qui in terris à nemine, ne quidem Concilio Generali, judicari potest. c. si Papa. 6. dist. 40. c. nemo. 13. cum tribus seqq. causâ. q. 3. Extravag. unam sanctam. de Majorit. & obed. inter Com. Quapropter cum in Concilio Romano Anno 432. celebrato Patres in causa Sixti III. Pontificis, qui calumniosè stuprum cum sacra virgine accusabatur, dicerent: non licere adversus Pontificem dare sententiam, surrexit proinus Imperator Valentinianus, & in arbitrio præfati Pontificis tribuit iudicare iudicium suum, teste Nicolao Pontifice in Epist. ad Michaëlem Imperat. relata in c. nunc autem. 7. dist. 21. Exceptio habetur in d. c. si Papa 6. dist. 40. nempe, si Papa deprehendatur à fide devius, quo casu coram Concilio accusari, & ab Eodem judicari, deponique potest. Bellarm. de Rom. Pontif. l. 2. c. 30.
- Imperator Germania*: ipse namque non modò super omnes, & singulos Imperii Status, sed universos etiam Orbis Principes eminet. Unde nec ab Imperatore, nec ab Imperii Statibus in Comitibus congregatis, ulli Regi Majestatis titulus tribuitur; ab iis verò ple-

plerumque Imperatorem hoc nomine com-
pellari, testatur Reink. *class.* 3. c. 9. Ad quod
etiam alludit Poëta:

*Astra DEO nil majus habent, nil Casare
terra,*

Sic Casar terras, ut regis astra DEUS.
Neque huic sententiæ quicquam derogat Au-
rea Bulla c. 5. §. 3. ubi asseritur, quòd Impe-
rator, sive Rex Romanorum super causis, pro
quibus impeditus fuerit, habeat, sicut ex con-
suetudine introductum dicitur, coram Comite
Palatino Rheno, sacri Imperii Archi-Dapifero,
Electore Principe respondere: siquidem hæc
constitutio ad causas modò civiles restringi,
nec ad causas criminales, aut casus malè ad-
ministrati Imperii trahi debet; cum enim sit
derogatoria juris communis utique strictè
interpretanda est, & ut quàm minimum præ-
judicet libertati summæ potestatis. Wehner
in *Observ. pract. sub V. Austräg.* Knipschild
de *Jurib. & privil. Civ. Imper. lib. 2. c. 33.*
n. 102. An autem illa prærogativa etiamnum
competat Palatino, an verò Bavaro? cogitan-
dum relinquo.

V. Jure Romanorum, durante officio, accu-
sare non licet legatum Imperatoris, id est,
Præsidentem Provincia: item legatum provin-
cialem, ejus duntaxat criminis, quod ante
commiserit, quàm in legationem venerit: item
Magistratum populi Romani, puta Consulem,
Præfectum, Prætozem, aliòsve mero impe-
rio insignes. *l. 12. pr. ff. h. t. junctâ l. 24.*
§. 1. & l. 48. ff. de Judiciis. ita scilicet, ut pro-
cedatur in accusatione; at bene ut eâ receptâ
differatur processus, donec deponant offi-
cium, interim præstita cautione de judicio si-
sti. *l. 38. §. ult. ff. Ad leg. Jul. de adult.* Hodie
mutata Reip. Romanæ facie expeditum est,
quoslibet Officiales, ac Magistratus inferio-
res etiam durante officio accusari posse, ne iis
sub velo potestatis, quam habent, impunè
grassandi, ac delinquendi licentia detur. Cau-

tus tamen, & circumspèctus sit Magistratus
superior, nec ante decernat processum, quàm
de delicto delato validis, ac certis indiciis in-
struatur, ne alioquin quisque subditorum præ-
vo affectu, vel odio correptus adversus Ma-
gistratum insurgere præsumat, arg. *l. Prator.*
7. §. 2. §. nec patietur, ff. de Injuriis. Gail.
1. Observ. 17. n. 6. & 7.

VI. Accusari prohibetur *absens* à loco ju-
dicii, sive Reip. sive alia quacunque ex causa
absit, *l. 12. ff. & l. absentem. C. h. t. cap. 5.*
causâ 2. q. 8. c. 1. & seqq. causâ 3. q. 9. Sed
hoc ita, ut contra absentem formetur proces-
sus, & sententia feratur. *l. 1. pr. ff. de Requir.*
vel absent. damn. exceptis criminibus, ex
quibus ad pœnam pecuniariam infamiæ, re-
legationis, vel excommunicationis agitur.
l. 5. pr. ff. de Pœnis. c. 8. de Dolo, & contum.
Rectè autem contra eum libellus, seu querela
offertur, & accusatus citatur, eoque ad diem
instituentæ accusationis non comparente,
bona, si quæ habet, annotantur, id est, in
inventario distinctè describuntur, obsignan-
tur, aut arrestantur. *l. 1. §. 2. ff. de Requir.*
vel absent. damn. Constit. crim. Caroli V.
a. 206. Inde ei assensus competit, intra quem si
se defenderit, vel etiam mortuus fuerit, bona
annotata salva sunt, eique, vel hæredibus ejus
restituuntur. *d. l. 1. §. fin. & l. 1. C. de Re-*
quir. reis. post annum verò defensio quidem
admittitur. *l. 18. §. 9. ff. de Quæstionib. at bo-*
na, etiam demonstratâ innocentia, penes fi-
scum remanent in pœnam contumaciæ. *l. 5.*
ff. & l. 2. C. de Requir. reis. Klok. *vol. 1. con-*
sl. 24. n. 65. Farinac. *pr. crim. q. 11. n. 2.* Clar.
§. fin. q. 44. n. 2. nisi à contumacia quoque
se purgaverit ostendendo legitimum compa-
rendi impedimentum, per *l. succurritur. 9. ff.*
Ex quib. caus. major. P. Engel *h. tit.*
num. 19.

VII. Qui de crimine publico in Judicium
deductus est, ab alio super eodem crimine

deferri non potest. *l. 11. §. 2 ff. l. 9. C. h. t.*
 Licet crimen illud generis, ac speciei natu-
 ram assumat, ac vario respectu diversis legi-
 bus coërceatur, ut parricidium, quod quâ ho-
 micidium lege Cornelia de sicariis, quâ par-
 rici- dium lege Pompejâ de parricidiis punitur.
l. 14. ff. Eod. Planè si de diverso crimine
 agitur, etsi ex eodem facto nascatur, nihil
 obstat, quin de uno accusatus, de altero ab
 alio accusetur. *d. l. 9. C. h. tit.* Sic qui occi-
 dit hominem in Ecclesia, & homicidii, &
 sacrilegii; qui vitiauit sororem alii nuptam,
 & adulterii & incestûs à diversis accusatori-
 bus reus fieri potest. *l. 2. ff. de Privat. delict.*
l. si quis. 10. C. de Episc. & Cleric. l. 38. ff.
Ad leg. Jul. de adult. Schneidew. *ad Instit. de*
Publ. judic. num. 7. Fallit itidem dicta pro-
 hibitio, quando prior accusator decessit, vel
 destitit; ut si abolitio privata intervenerit, aut
 pactum & transactio, utpote quæ eundem
 quidem ab accusatione excludunt. *l. 2. ff. ad*
SCrum Turpil. non verò alium d. l. 11. §. 2.
ff. h. tit. præsertim si suæ, suorumque inju-
 riæ causâ accusare vellet. *l. 4. §. 2. ff. Ad leg.*
Jul. de adult. Theodoric. in *Colleg. crim. c. 4.*
aphor. §. n. 21.

41 VIII. Multò minus institui, aut repeti po-
 test accusatio contra eum, qui semel condem-
 natus, vel definitivè absolutus est, quia
 sæpius de ejusdem hominis delicto quæri
 non debet. *c. de his, 6. h. t. l. si cui. 7. §. 2. ff.*
Eod. l. licet. 6. §. ult. ff. Naut. caup. l. san-
ctio. 41. ff. de Pœnis. Bald. *consil. 31. lib. 4.*
 & *consil. 124. lib. 5.* Nisi fortè quis igno-
 rans prius de eo crimine institutam fuisse ac-
 cusationem, suam, vel suorum prosequatur
 injuriam. *d. l. si cui 7. §. 2.* Covarruv. *lib.*
2. variar. resolution. c. 10. post num. 1. vel
 doceat, primum accusatorem prævarica-
 tum fuisse. *l. 3. §. 1. ff. de Prævaricat. l. si*
quis. 11. C. h. t. l. 4. §. ult. ff. Ad leg. Jul.
de adulter. aut collusionem intercessisse,

c. 1. 2. & fin. de Collus. deteg. P. Engl. h. t.
num. 15.

Gravis interpretum *dissensio* est: num lai-
 cus de crimine mixti fori in judicio Ecclesia-
 stico absolutus, vel condemnatus deniq̄ pos-
 sit accusari in foro sæculari?

Affirmativam Nostri magno consensu
 tradunt: Panormit. in *c. tua. §. de Procurat.*
n. 5. & in *c. de his. 6. n. 4. h. t.* Pirching. *Eod.*
n. 27. Covar. *cit. c. 10. n. 6.* Quibus pa-
 trocinatur textus in *cap. falicis. §. §. per hoc.*
de Pœnis in 6. quò decisum, etiam punitos
 in foro Ecclesiastico adhuc in foro sæculari
 processari, & puniri posse. Ratio est: quia
 jurisdictio Ecclesiastica & sæcularis sunt
 prorsus separatæ, & distinctæ, ideòque len-
 tentia lata ab una potestate non parit exce-
 ptionem rei judicatæ quoad alteram; & pœna
 spiritualis non tollit temporalem, nec è con-
 verso.

Negativam sustinent Hostiens. Joan. Andr.
 Bald. & Barbatia in *c. 1. de Offic. Ordin.* et
 que communis legistarum apud Boerium
dec. 269. Pro qua imprimis militat genera-
 lis regula, quòd de uno, eodémque delicto
 bis cognosci, & semel punitus iterum, vel
 bis puniri non debeat per jura *supra n. 41. ab-*
legata. Accedit textus specialis *e. fin. de Ex-*
cept. in 6. quo perspicuè statuitur, sententiam
 latam in foro Ecclesiastico parere exceptio-
 nem rei judicatæ in foro sæculari, & econtra,
 optimâ ratione, ne aliàs jus præventionis in-
 utile, ac otiosum sit, & Judex sæcularis per
 indirectum fiat cognitor, & revisor senten-
 tiarum fori Ecclesiastici. Nec quempiam
 turbet decisio *c. falicis. §. per hoc. de Pœnis*
in 6. loquitur enim de casu speciali, quò quis
 Cardinali violentas manus injecit, ac proinde
 ad consequentiam non est trahenda, ut illis
 placet Glossæ.

Ego hanc *dissensionem* sic compono: ut
 primam sententiam veram judicem, quando
 pœna

pœna condigna in foro Ecclesiastico absoluto imponi non potuit, vel condemnato imposta non fuit, maxime, quando solum imposta est aliqua pœna medicinalis, & potius ad animæ salutem, quam ad publicam vindictam per l. 5. §. si quis contravenierit. & ibi DD. C. de Sacrosanct. Eccles. Alteram verò putem procedere, quando in foro Ecclesiastico pœna temporalis sufficiens ad punitionem criminis, & culpæ mensuram infligi potuit absoluto, aut inflicta est condemnato. Vid. Clar. §. sent. §. fin. q. 57. n. 11. & seqq. Alex. Sperell. Decis. fori Eccl. p. 1. dec. 92. ubi etiam decidit, in delictis mixti fori contra punitum, vel absolutum à Judice laico, iterum per Ecclesiasticum procedi posse ad excommunicationem, aliàsve pœnas spirituales.

IX. Accusari nequit, qui ante plures annos delictum perpetravit: sicut namque actionibus civilibus certa præfixa sunt tempora, intra quæ possunt institui. Instit. de Perpet. & temp. act. ita & in causis criminalibus certum constitutum est tempus, quò elapso delictum oblietatur, & nulla amplius accusatio, vel inquisitio admittitur, usque adeò, ut Judex hujus exceptionis etiam à reo non oppositæ, aut allegatæ rationem habere teneatur: cum ex officio pro defensione rei laborare debeat. l. 19. ff. de Pœnis. Carpz. Jurispr. for. p. 1. const. 25. def. 3. Est autem tempus præscriptionis in omnibus delictis unum, idemque, ordinariè tamen est viginti annorum. l. 12. C. Ad leg. Cornel. de fals. ubi Imp. querela falsi, inquit, temporalibus præscriptionibus non excluditur nisi viginti annorum exceptione: sicut cetera quoque fere crimina. Idque etiam jure Canonico obtinere, constat ex c. 6. de Except. Verumtamen hoc perpetuum non est: enimverò peculatus. l. 7. ff. ad l. Jul. de pecul. & delicta carnis regulariter abolentur lapsu quinquennii. l. 29. §. 6.

ff. Ad leg. Jul. de Adult. nisi stuprum cum vi publica. d. l. mariti §. ult. aut adulterium cum incestu conjunctum sit. l. 39. §. 5. ff. Eod. P. Engel. h. t. n. 16. Præterea sunt crimina, quorum accusatio nullo tempore depellitur, ut crimen parricidii. l. fin. ff. Ad leg. Pomp. de parricid. l. 13. ff. de Scro Silan. suppositi partus. l. 19. §. 1. ff. Ad leg. Cornel. de fals. Quibus nonnulli adjiciunt crimen hæresis, lætæ Majestatis, assassinii, falsæ monetæ, simoniæ, concussionis, abortus, & blasphemias, licet sine expresso textu. Prosp. Farinac. lib. 1. q. 10. à. n. 29. Theodoric. in Colleg. crim. c. 10. apbor. 7. lit. D.

X. Ab accusatione liberatur mortuus. l. fin. 45 ff. Ad leg. Jul. Majest. & nec accusatio, nec pœna in hæredes transit. l. 20. ff. h. t. l. 20. l. 26. ff. de Pœnis. etenim æquitas ipsa postulat, ut delicta suos teneant authores, nec ulterius progrediatur metus pœnæ, quàm delictum reperiatur. l. 22. C. Eodem. Exceptio repetundarum, & Majestatis judicio, quæ etiam mortuis reis, cum quibus nihil actum est, adhuc exerceri placuit, ut bona eorum fisco vindicentur. d. l. 20. ff. h. t. l. fin. ff. Ad leg. Jul. Majest. Item fallit, & cessat prohibitio, si lis contestata, & condemnatio, præsertim ad pœnam pecuniariam secuta fuerit, antequam condemnatus obiit, vel accusatus sibi mortem conscivit. cit. l. 20. ff. h. t. Jul. Clarus §. sent. §. fin. q. 51. n. 16.

Pro coronide quæres: numne ex parte accusatoris, vel accusati procurator admittatur? Affirmari videtur in l. 33. §. 2. ff. de Procuratorib. & l. 3. C. h. t. Negari verò in l. 1. ff. An per alium causa appell. in l. 13. ff. de Publ. judic. in l. 71. ff. de Procuratorib. in c. 40. causâ 2. q. 6. in c. 2. causâ 5. q. 3. in c. 15. h. t. Pro his juribus conciliandis varii variè distinguunt. Ego censeo, in criminibus, quæ statutam habent pœnam pecuniariam, & relegatione minorem, in-

intervenire posse procuratorem, tum ex parte accusatoris, tum ex parte rei accusati. *d. l. i. ff. An per al. caus. appell. item in alijs, si absens reus condemnari possit, nec non si absentia tantum causam reddere, aut defendere velit procurator. d. l. 33. § 2. & l. 71. ff. de Procurat. l. 3. C. h. t. & l. 13. in fin. ff. de Publ. jud. non si ipsum negotium principale peragere intendat. Camill. Borell. dec. 66. n. 116. & multis seqq. Joan. Parlador. l. i. var. quotid. c. 20. Certè hodierno jure in quibuslibet causis criminalibus ex parte accusatoris procurator admittitur ex constitutione criminali Caroli V. art. 12. §. Soll der Ankläger / oder sein Gewalthaber. Carpz. in pr. crim. p. 3. q. 105. n. 2.*

§. VI.

47 *Materia, seu objectum accusationis sunt causæ criminales, id est, delicta, ex quibus agitur vel ad pœnam capitis, vel ad pœnam corporis afflictivam, vel ad pœnam infamiae, vel etiam ad multam pecuniariam, sed filco nferendam; verbò, ad vindictam publicam, sive ad commodum, & interesse Reipublicæ, arg. §. 11. Inst. de injur. l. 3. §. 5. ff. de Sepulch. viol. Sunt autem diversa delictorum genera, & in his nonnunquam etiam quoad accusationem diversum jus.*

48 *Primò. Alia sunt delicta fori internè, seu conscientiae, ut pravæ cogitationes; alia fori externi, seu humani. Notandum verò, de delictis cogitationum, quatenus actus mentis elicitos non egrediuntur, seu quatenus in terminis cogitationum manent, in foro exteriori neminem accusari, aut puniri posse: nam, ut habet vulgaris regula: cogitationis pœnam nemo patitur. c. 14. dist. 1. de Pœnit. l. 18. ff. de Pœnis. Ant. Matth. de Crimin. prolegom. c. 1. n. 5. Farinac. q. 124. n. 104.*

Secundò delicta alia sunt facti transeuntis, quæ ex se, & sui natura nullum post se relinquunt vestigium; ut adulterium, stuprum,

injuria verbalis; alia facti permanentis, quæ sensibus præcipuè oculorum subjiciuntur, & quorum remanent vestigia post admissionem, ut sunt homicidium, incendium, furtum, falsificatio moneta. Clafenius ad cons. crim. Carol. V. proleg. c. 3. n. 3. Et hæc distinctio in processu inquisitorio in determinanda quæstione de necessitate corporis delicti ad formandam inquisitionem specialem adhiberi solet, ut dicemus.

Tertiò aliqua delicta dicuntur Ecclesiastica, aliqua secularia, aliqua mixta. Ecclesiastica sunt, quorum persecutio debet institui in foro Ecclesiastico, esto etiam per laicos commissa sint; quò pertinent hæresi. c. 18. de Hæret. in 6. Apostasia tanquam hæresis speciei. Decian. in 11. crim. lib. 6. c. 70. n. 3. Simonia, & violatio censura Ecclesiastica. Gloss. & Panorm. in c. 8. de Foro comper. Secularia sunt, quorum, si laici rei sunt, persecutio institui debet in foro seculari; quò pertinent rapina, furtum, homicidium, parricidium, crimen læsæ Majestatis, & similia. Clariss. D.D. Glette in Jurisp. terrib. rom. 1. p. 1. c. un. §. 2. n. 3. Mixta, seu mixti fori sunt, quorum, si laici rei sunt, persecutio potest institui in utroque foro: Ecclesiastico, & seculari; quò pertinent usura, adulterium, incestus, sodomia, concubinatus, perjurium, sacrilegium, & si quæ alia. Jul. Clar. l. 5. sent. §. 1. n. 7. & §. fin. q. 37. n. 1. & seqq.

Scrupulus hic incidit: utrum Judex Ecclesiasticus in criminibus mixti fori laicum per suos executores comprehendere, & in carcerem detrudere possit?

Non posse, sed id per auxilium brachii secularis facere debere, sentiunt Felin. in c. cum sit generale. de Foro comper. Panormit. in c. significasti. n. ult. de Offic. jud. deleg. Boëtus dec. 264. & cum pluribus citatis Jul. Clar. d. q. 37. n. 8. Quorum ratio est: quia ad Judicem Ecclesiasticum quæ talem non pertinet

gladius temporalis, sed spiritualis. captura autem, & incarceration ad jus gladii temporalis, non spiritualis spectant.

Ex adversa acie militant Martha de *Jurisd.* p. 2. c. 29. Covar. *Pract.* qq. c. 10. n. 2. & Alex. Sperell. *Decis. for. Eccl.* p. 1. dec. 4. n. 10. Quibus accedo propter *cap. attendendum.* l. 3. *causa* 17. q. 4. c. contra. 10. *causa* 26. q. 5. c. 2. de *Adulter.* ubi Episcopo etiam in laicos corporalis coercitio permittitur; maxime verò propter ordinationem Tridentin. *sess.* 25. c. 3. de *reform.* ubi mandatur Judicibus Ecclesiasticis, ut non solum in causis civilibus contra contumaces, sed & in causis criminalibus, priusquam ad censuras deveniant, contra laicos quoque per multas pœnariarias, captionem pignorum, *personarum que distractionem* (quo nomine captura venit) per suos proprios, aut alienos executores faciendam procedant. Moneo tamen, in praxi attendendam, servandamque esse consuetudinem cujuslibet loci, ac Provinciarum, & in Germania, quia ibi plerique Episcopi etiam jurisdictione temporali instructi sunt, quæstionem hanc penè cessare.

Quarò delicta alia sunt nominata, alia innominata. Nominata sunt, quæ exemplo contractuum nominatorum habent certum, & speciale nomen sibi à lege impositum, veluti homicidium, sortilegium, simonia, adulterium, & sexcenta alia. Innominata sunt, quæ carent nomine proprio, solentque communi nomine *stellionatus* appellari, à stellione, serpente quodam variis coloribus quasi stellato, & teste Plinio *lib.* 30. c. 10. oppidò homini invisio. Quòd igitur in civilibus est actio doli subsidiaria, illud in delictis est persecutio stellionatus, & ut generaliter dixerim, ubi certa accusatio, certusque titulus criminis deficit, hæc ex hoc crimine accusatio locum habet. l. 3. §. 1. ff. *Stellionatus*, in

qua lege etiam referuntur variæ species hujus criminis.

Quarò aliqua delicta dicuntur privata, aliqua publica, aliqua popularia.

Privata sunt, quæ proximè tendunt ad læsionem privati, nec legibus judiciorum publicorum annotata reperiuntur; ut *furtum, rapina, damnum injuriâ datum, injuria, pr.* *Inst. de Oblig. qua ex del.* & omnia pene delicta extraordinaria, quibus scilicet nulla pœna præstituta est, sed extra ordinem arbitriò judicis irrogatur. t. t. ff. de *Extraord. crim.* l. 1. §. 1. ff. de *EffraCTORIB.* l. 3. ff. *Expil. heredit.* l. 3. ff. *Ad SCtum Turpill.* l. 13. ff. de *Pœnis.* Agitur autem ordinariè in privatis delictis civiliter, seu ad interesse partis, & accusatio, sive criminalis actio ad pœnam arbitriam non nisi parti læsæ conceditur. §. 1. *Inst. de Injur.* l. fin. ff. l. fin. C. *Eod.* l. fin. ff. de *Privat. del.* l. fin. ff. de *Furt.* Quæ juris dispositio, ex quo jure Canon. mutata non est, etiam in foro Ecclesiastico servanda est, arg. c. 1. de *N. O. N.* Theodoric. in *Colleg. crim.* cap. 1. *aphor.* 15. contra Clarum, Farinæ, aliòsque.

Delicta publica (aliàs in specie *crimina*, seu *maleficia* dicta) sunt, quæ principaliter ferè offendunt Rempublicam, quæque peculiari aliquâ lege publicorum judiciorum vindicantur. l. 1. ff. de *Publ. jud.* Qualia sunt *crimen læsæ Majestatis, hæresis, apostasia, adulterium, homicidium, parricidium, veneficium, incendium, falsum, sacrilegium, delictum de vi publica, & privata, crimen repetundarum, fraudata annonæ, peculariis, restiduarum, ambitus, simonia, & plagii*, ut est concursus D. D. traditio, & colligitur ex d. l. 1. Horum delictorum executio, id est, accusatio non solum illis, quorum interest, sed cuivis ex populo plerumque datur §. 1. *Inst. de Publ. judic.* Adde, plerumque: quia sunt delicta publica, de quibus quilibet accusare

C

NON

non potest; sic enim accusatio adulterii ad maritum, patrem, fratrem, patruum, & avunculum restricta est per l. 30. pr. C. Ad leg. Jul. de adult. Accusatio de partu supposito parentibus tantum, aut iis, ad quos ea res pertinet, indulgetur in l. 30. §. 2. ff. Ad leg. Cornel. de fals. Imò hodie promiscua illa accusandi libertas ferè cessat, mandato hoc necessario munere Advocatis, seu Procuratoribus fisci, qui vulgò *Fiscales*, *peynliche Ampts-Räthe* / saluantur. Vid. Carpzov. in pr. crim. q. 103. n. 17. & q. 104. n. 22. & seqq.

Popularia delicta nuncupantur illa, ex quibus oriuntur actiones populares, quæ jus suum populo tuentur. l. 1. ff. de Popul. act. Talia sunt *crimen moti termini*, *dolosa violatio sepulchri*, *delictum de albo corrupto*, & alia, de quibus, in lib. 43. ff. tit. 6. & seqq. agitur. Competunt autem actiones populares cuivis ex populo, modò sit persona integra, cui per edictum postulare liceat. l. 4. ff. de Popul. act. qualis hic non est mulier, nec pupillus. l. 6. ff. Eod. Quòd si plures concurrant, is, cujus interest, præfertur. l. 3. §. 1. vel magis idoneus eligitur à Magistratu. l. 2. ff. Eod. Moribus hæ actiones exoleverunt, & vel is agit, cujus interest, vel crimine ad Magistratum delato per Procuratorem fisci causa peragitur. Groneweg. ad Tit. C. de his, qui accus. non poss. Struv. ad ff. Exerc. 48. ib. 115.

50 *Sexio delicta* sunt vel *levia*, vel *atrocia*, *gravia*, seu *atrociora*, vel *atrocissima*. Pro *levibus* aliqui habent, quæ sine dolo committuntur, veluti est *damnum injurià datum*, quod lex Aquilia coercet, vel quæ dolo quidem perpetrantur, sed in re modica, ut *furtum rei modicæ*. l. 11. §. 1. ff. de Pæn. *Gravia* verò, seu *atrocia* ea reputant, quæ dolo committuntur, & magnum afferunt præjudicium, quale est *furtum rei magnæ*, & *injuria*

personæ illata. l. 10. §. ult. ff. Eod. *Atrocissima* autem, quæ pœnam mortis merentur. Gilhauf. arbit. judic. crim. in proleg. n. 30. Alii aliter distinguunt, & nonnulli qualitatè delictorum relinquunt Judici æstimandam ex circumstantiis personæ offendentis, vel offensæ, armorum, loci, temporis, eventus, &c. arg. l. 16. ff. de Pæn. Bartol. in l. lev. ff. h. t. Mihi præ reliquis placet sententia Julii Clari. l. 5. Sentent. §. 1. n. 9. ubi dicit, *delicta gravia*, seu *atrocia* esse illa, pro quibus à lege, vel statuto simpliciter pœna mortis naturalis, vel civilis imponitur; addit Carpz. pr. crim. p. 3. q. 102. n. 63. aut alia corporis afflictiva; adde, præsertim si per illam corpus membro aliquo, naso, aure, manu, &c. mutiletur; *atrocissima*, seu *gravissima* esse illa, quæ graviore genere ultimi supplicii, ac peculiari pœnæ augmento vindicantur, ut puta, si reus comburatur, culeo infuatur, rotà contundatur, trahæ imponatur, aut in frustra dissectetur, &c. Reliqua ergo delicta, quæ habent impositam mitiorem pœnam, censenda erunt *levia*. Vid. Haunold. de F. & J. tom. 6. tr. 2. c. 1. controuv. 3. ubi n. 23. notat, in eo hujus distinctionis utilitatem versari, quòd nempe personæ prohibita accusare in atrocioribus possint accusare in levibus arg. l. 18. C. De his, qui accus.

Septimo delicta alia excepta, alia non excepta vocantur. Illa sunt, quæ generali legis dispositione non continentur: veluti *heresim*, *simonia*, *sacrilegium*, *crimen laesæ Majestatis*, *fraudata annona*, *fraudati census*, *falsamonneta*, & similia. Theodoric. in Col. crim. c. 1. aphor. 22. Atque in horum delictorum detestationem singulariter in jure cautum est, etiam accusatores aliàs minus idoneos admittendos esse, prout supra passim comprobavimus. Non excepta dicuntur, quæ generali legis dispositione comprehenduntur. Clariss. D. D. Gletle in Furi. pr. terris. tom. 1. p. 11.

p. 1. c. 111. §. 2. n. 6. ubi demonstrat., pro materia diverſitate exceptorum delictorum numerum variare.

11) *Occulta* delicta ſunt aut notoria, aut famoſa, ſeu publica, aut occulta.

Notoria vocitantur, quæ nulla tergiverſatione celari, ſut probabili ratione negari, vel in dubium vocari poſſunt. Eaque iterum notoria ſunt vel notoreitate juris, vel notoreitate facti. Notoreitas juris ſumitur à jure, ſeu judicio, puta ex confeſſione propria judiciali, ex actis, quæ impugnari nequeunt, aut ex ſententia judicis, quæ tranſiit in rem judicatam. c. fin. de Cohabit. Cleric. & mul. Notoreitas verò facti inde, quòd delictum commiſſum ſit in oculis plurium hominum, ita ut nullà tergiverſatione celari poſſit. d. c. fin. & c. 8. Eod. Quot autem homines requirantur ad conſtituendam hanc notoreitatem? non una omnium opinio eſt, Zerol. in 2. p. Prax. V. excommunic. dub. 9. ſaltem ſex: Farinac. in Pr. crim. lib. 1. tit. 3. q. 21. n. 47. decem perſonarum præſentiam, ac ſcientiam exigat: Ego cum P. Haunold. d. c. 1. contr. 4. n. 29. & Clariff. D. D. Gletle d. §. 2. n. 5. diſcretionè prudentis Judicis remitto. Cæterùm in his neque accuſatione, neque inquisitione, neque denuntiatione opus eſt. c. 9. h. t. d. c. 8. de Cohab. Cler. & mul. c. 15. cauſa. 2. q. 1.

Famoſa, ſeu publica delicta hic appello, de quorum authore publica vox, ac fama, ein gemein Geſchrey/ eine gemeine Rede eſt, ex certa ſcientia, & à certis authoribus proveniens. c. 8. De Cohabit. Cler. & mul. Ut igitur famoſum, ac publicum ſit delictum, hæc poſitiſſimum requiruntur: Primò, ut originem ſuam non malevolis, & maledicis, ſed viris honeſtis debeat. c. qualiter. 24. h. t. c. licet. 47. de Teſtib. Conſt. crim. Caroli V. art. 25. §. Erſtlich, niſi quòd in cauta turpi à turpi quoque perſona fama oriri poſſit. arg. l. 3. C.

de Naufragiis. Secundo, ut ſit conſtans, non vaga, non levis, non ſibi contraria per l. ult. ff. de Hæredib. inſtit. Gilhauf. in Arb. Judic. crim. c. 6. p. 5. n. 1. & ſeqq. Tertiò, ut ſufficienter probetur; quod ſit per duos teſtes honeſtæ vitæ, & probatæ fidei. Farinac. in Pr. cr. lib. 1. t. 5. q. 49. n. 201. Carpz. p. 3. q. 120. n. 22. Quamvis etiam unum teſtem hic admitteri velit Jaſon ad l. 31. ff. de Injur. ſecùs ac Farinac. qui q. 27. n. 209. teſtem ſingularem ſuſpectum habet. Utut verò probetur fama, ſola tamen ad damnandum, ſed duntaxat ad inquirendum ſufficit. d. c. 8. de Cohabit. Cler. & mul. Gilhauf. d. p. 5. n. 47.

Delicta *occulta* dupliciter ita dicuntur: propriè, & impropiè. Propriè, ſeu ſimpliciter occulta ſunt, quæ juridicè per duos teſtes probari nequeunt. Panormit. in c. veſtra. de Cohabit. Cler. & mul. Ideòque in foro humano eorundem accuſatio non datur, ſed DEI judicio relinquuntur. c. erubeſcant. II. diſt. 32. c. conſuluiſti. 20. §. ſpontanea. cauſa. 2. q. 5. c. 33. & 34. de Simon. & conſequenter Adam Burghab. Select. caſ. conſ. cent. 3. caſu 10. inferit, quòd in flagranti ab aliquo deprehenſus, mòxque ab eo de ſcelere accuſatus, id fateri non teneatur, eſto inde accuſator tanquam calumniator infamiam incurrat. Minùs propriè, ſeu ſecundum quid occulta ſunt delicta, quæ per paucos, vel difficulter probari poſſunt Hoſtienſ. Panorm. & alii, quos refert, & ſequitur Fagnan. in d. c. veſtra. 7. de Cohabit. Cler. & mul. n. 121. Quæ & ſecreta audiunt, eſt in præſentia quinque perſonarum facta ſint. c. quis aliquando. 87. §. econtra. v. non ſunt hæc. diſt. 1. de Panis. Gloſſ. in c. manifeſta. cauſa 2. q. 1.

Atque hæc præcipua delictorum genera, & ſpecies ſunt, ex quibus omnibus ferè duplex actio competit: civilis, & criminalis, ſeu accuſatio. §. 11. Inſt. & l. fin. ff. de Injur. l. fin. ff. de delict. priv. l. fin. ff. de Furtis. Illa rem

familiarē, aut pœnam actori applicandam; ista interesse, & vindictam publicam, sive pœnam fisco inferendam persequitur. arg. l. 19. §. 5. ff. de Publ. & vectig. Quin imò si hæ actiones ad diversa tendant, civilis ad persecutionem rei familiaris, criminalis ad vindictam, utrâque simul experiri, aut si unâ actum sit, alterâ adhuc agere licet. l. un. C. Quando civil. actio crim. prejud. Aliàs si ad idem, ac utraque ad vindictam, seu pœnam comparata sit, non cumulativè, sed electivè concurrunt, ita ut electione unius altera tollatur. l. 6. in fin. ff. de Injuriis. l. 56. §. 1. ff. de Furtis. Gail. 1. observ. 65. n. 3. Adde, quæ supra lib. 2. ad tit. de libel. oblat. n. 27. diximus.

§. VII.

§ 2 Forma, accusationis stat in modo eam deducendi in Judicium. Ut verò ritè in judicium deducatur, sequentia concurrant, oportet.

Primum est, ut accusator offerat libellum accusatorium, die peynliche Klage & quidem in scriptis. c. 1. causâ. 2. q. 8. l. 3. ff. h. t. præterquam in levioribus delictis, in quibus vindicandis plena causæ cognitio, & lictus judiciorum ordo non adhibetur, sed audita discutiuntur de plano. l. levia. 6. ff. Eod. l. unius. 18. §. ult. ff. de Quest. l. nec quicquam. 9. §. 5. ff. de Officio Proconsul. Certè hodie ex communi consuetudine liberum relinquitur accusatori, accusationem vel in scriptis offerre, vel oretenus proponere. Salicet. in l. penult. n. 2. C. h. t. Clarus lib. 5. §. fin. q. 12. num. 6. modò verbalis querelâ per Notarium publicum, actuarium, vel Archigrammatæum audita in scriptis redigatur, & in cæteris serventur servanda, prout innuit Constitutio Criminalis Caroli V. art. 5. 89. & aliquot seqq. Clar. cit. n. 6.

§ 3 Alterum requisitum est legitima libelli accusatorii conceptio; ad quam duo necessaria. I. ut accusator, præter suum, accusati, &

Judicis nomen, graphicè exprimat speciem delicti cum designatione complicitum, circumstantiarum, loci, ac temporis, nempe anni, & mensis, non etiam diei, aut horæ, nisi reus requisiverit. c. fin. §. libellorum. causâ. 2. q. 8. d. l. 3. ff. & l. 16. C. h. t. Conflit. crim. Caroli V. art. 89. Si unum horum omissum fuerit, accusatio ipso jure nulla est, & libellos accusatorius, ceu vitiosus ex officio rejici debet, Gail. 1. Observ. 64. n. 9. & seqq. Clar. cit. q. 12. n. 9. Ægid. Poss. Pr. crim. tit. de Inquisit. n. 95. Sine dubio ideo: ne alioquin accusatio reddatur incerta, & reo se defendendi, ac negativam, loco aut tempore coarctatam, probandi facultas eripiatur.

II. Ut accusator vinculum inscriptionis arripiat, id est, ut nomen suum in libello profiteatur, sese obstringens ad similitudinem supplicii reo intentati, si crimen delatum non probaverit, & deprehensus fuerit, falsò arguisse. c. 3. causâ 2. q. 8. c. super his. 16. h. t. l. 3. & 7. ff. l. fin. C. Eod. Quæ res ad inventa est, ne facilè quis profiliat ad accusationem, cum sciat, inultam sibi accusationem non futuram. Text. in d. l. 7. pr. Verùm hodiernis moribus inscriptio illa ad talionem obsolevit, tum ne quis metu propriæ salutis ab accusatione desisteret, & sic crimina impunita manerent: tum quia pleræque accusationes hodie ex officii religione per Procuratores, ac Promotores fiscales obeuntur. Scacc. lib. 1. de Judic. c. 51. n. 14. Covar. lib. 2. Var. resolut. c. 13. n. 3. Gail. lib. 1. de Part. publ. c. 9. n. 3.

Questionis est: an in libello accusatorio necessaria sit conclusio? Quod nego: cum enim Judici ex officio incumbat, ut nemine etiam petente, contra delinquentes procedat. l. 13. ff. de Offic. Presid. ideo licet accusator non petat reum puniri, nihilominus crimine probato Judex pœnam ordinariam, aut extraordinariam adversus eum

exc.

exercere tenetur. l. 1. §. quorum 4. ff. ad Scutum Turpill. l. 1. §. ff. Ad municipal. l. fin. ff. de Delict. privat. l. fin. ff. de Furtis. Gail. 1. Obseru. 61. num. 18. Mynsing. cent. 4. Obseru. 81. Unde regula illa, quod *sententia debeat esse libello conformis*, solum in civilibus, non item in criminalibus locum sibi vendicat. Quod si tamen petitio, seu conclusio adjiciatur, propterea non vitiat libellus. Græueus p. 1. Obseru. 61. n. 20. Quin & de usu, ac praxi fori libellus criminalis ita concluditur: *Quare peto ipsum puniri iuxta formam juris, & statutorum: Den Beklagten der begangenen Missethat halber / nach Anweisung der Rechten zu bestraffen; ut patet ex Ordinat. crimin. Caroli V. art. 89. Decian. tr. cr. lib. 7. c. 43. num. 4. Clar. d. §. fin. q. 3. 1. n. 13. Addit præterea Gail. d. Obseru. 61. n. 19. consulto conclusionem, ac petitionem certæ pœnæ addi, si tale sit delictum, cuius pœna pecuniaria est, & partim accusatori, partim fisco applicanda.*

§. Tertium requisitum est, ut accusator idoneis fidejussoribus, vel pignoribus caveat de accusatione ad finem iudicii usque prosequenda, de solvendis in casu succumbentia expensis, de que refarcienda injuria, & omni damno. l. 7. §. 1. ff. h. t. l. qui crimen. 3. C. De his, qui accus. Constit. crimin. Caroli V. art. 12. ubi Legislator gloriosiss. mem. simul adjungit formam & qualitatem hujus cautionis his verbis: *Sobald der Angeklagte zur Gefängniß angenommen ist / soll der Ankläger / oder sein Verwalther / mit seinem Leib versichert werden / bis er mit Bürgen / Caution, Vorstand / und Sicherung / die der Richter mit samt 4. Schöffen / nach Gelegenheit der Sachen / und Achtung bey der Person / genugsam erkennet / gethan hat. Quod non modo verum est in casu, quo reus crimen planè negat, sed & quo fatetur, legitimam tamen ratione illud defensusurus. Con-*

stit. crim. Carolin. art. 13. Imò ut notorium sit delictum rei, ita ut defendi à reo nequeat, attamen saltem de prosequenda lite cavendum est. Constit. crim. Carol. art. 15. Vid. Christoph. Blumlacher ad cit. art. 12. Porro si accusator idoneam cautionem præstare nequeat, ab accusatione verò desistere nolit, unà cum reo in custodia detinendus est, usque dum delictum probaverit, vel indicia quædam urgentia commissi criminis demonstraverit. Nisi accusator sit persona in magna dignitate constituta, quippe talis vadem, qui cum accusato sit paræ conditionis, iudicio sistere potest, qui locò illius custodiæ committatur. d. Constit. Carol. art. 14.

§. VIII.

Finis accusationis est vindicta publica: ideo namque accusatio instituitur, ut reus legitimis criminis probationibus convictus condemnetur, & pœnis promeritis in exemplum castigetur. l. 28. §. 15. ff. de Pœn.

§. IX.

Effectus accusationis concernunt vel Judicem, vel accusatorem, vel accusatum.

Ex parte *Judicis effectus* accusationis est, quod eâ propositâ possit accusatum citare, ut personaliter compareat. c. 1. de Jud. in 6. imò per apparitorem in iudicium rapere, & in carcerem custodiæ causâ conjicere. Modò delictum sit atrox, seu pœnam corporalem post se trahat, & Judici antea constet per certa, & sufficientia quædam indicia, ac conjecturas, vel alias probationes, accusatum hujusmodi delicti reum esse; aliàs namque incarcerari non debet, etiamsi accusator cupiat, & offerat se unà cum accusato mancipari carceri, donec iuramentum legitime comprobet. Constit. Carolina art. 6. & 11. l. 3. §. 5. & 6. ff. de Custod. & exhib. reor. l. 6. §. 3. C. Eod. Porro si Judex temerè aliquem incarcerat, vel innocentem diutiùs detinet, incidit in syndacatum. Carpz. in Pr. crim. p. 3. q. 111. n. 70. Et quia captus

capto gravem ignominiam, ac irreparabile damnum infert, hic merito ad injuriarum actionem admittitur per l. 32. ff. de Injur. Farinac. in Pr. cr. lib. 1. q. 27. n. 135. Joan. Andr. in c. si clericos. de Sent. excom. in 6. Ubi Prælatos monet, ut sibi caveant, ne statim ad accusationem, vel denuntiationem alicujus etiam de gravi crimine ad capturam Clerici procedant, indèque Canonis excommunicationem incurrant.

§ 8 Effectus accusationis respectu accusatoris tres sunt. Primus est, quod subscriptione in crimen factâ in similem custodiam conjiciatur, ibidemque detineatur, donec judicium finiatur, ut si fortè in probatione deficiat, pœnæ talionis subjici possit. l. nullus. 2. C. de Exhibend. reis. l. fin. C. h. t. Verùm hæc similitudo custodiæ eadem ratione, quâ subscriptio ad pœnam talionis, à foro recessit, & accusator tam diu solum in carcere detinetur, quousque cautionem præstiterit de expensis, & injuria in casum succumbentiæ præstandis. Constit. crim. Caroli V. art. 12. Jul. Clar. §. fin. q. 18 n. 4.

§ 9 Alter est, quod accusator crimen, cujus accusationem adornat, teneatur probare. c. 2. & 4. causâ. 2. q. 8. l. 6. ff. de Cust. reor. l. 6. §. 3. ff. ad SCrum Turpil. & per consequens etiam ad expensas, si in probatione defecerit, temerèque litigaverit. arg. l. 79. pr. ff. de Judiciis. l. 13. §. 6. C. Eod. l. 3. C. de his, qui accus. non poss. Constit. crim. Caroli V. art. 12. & 13. Mevius part. 3. dec. 295. part. 4. dec. 31. & part. 5. dec. 30. Cautus proinde sit accusator, neque enim quævis probatio in causis criminalibus, & atrocibus delictis Judici de re aliqua fidem facere potest, sed tantummodo ea, quæ sit vel per evidentiam ipsius facti, aut per petraci facinoris propriam, spontaneam, ac liberam ipsius rei confessionem. c. evidentiâ. 9. h. t. l. eaquidem. 7. C. Eod. c. super eo. 3. de Testib. cogend. vel per duos testes, qui de proprio sensu visus, vel auditus

deponunt, ut traditur in Constit. cr. Caroli V. artic. 67. Gilhaus. in Arb. judic. crim. c. 6. part. 3. n. 128. Sichard. ad rubr. C. de Prob. num. 4. Et hoc est, quod dicitur, in causis criminalibus probationem luce meridiana debere esse clariorem. l. ult. C. de Prob. l. abintem ff. de Pen. Gail. lib. 1. observ. 108. n. 3. & lib. 2. de Pac. publ. c. 7. n. 14. Myning. cent. 5. observ. 33.

In sollicitam hic dubietatis revocatur aleam, quot testes requirantur in judicio criminali Canonico?

Difficultatem faceffunt textus in speciem contrarii: nam in c. Præsul. 2. & c. nullam 3. causâ 2. q. 4. pro condemnatione Episcopi septuaginta duo: pro condemnatione Presbyteri Cardinalis quadraginta quatuor: pro condemnatione Diaconi Cardinalis viginti septem: & pro condemnatione aliorum etiam Clericorum Urbis Romæ septem testes desiderantur. Econtra juxta c. 1. ead. causâ & quest. pro condemnando Clerico accusato duo, vel tria testimonia sufficiunt.

Gratianus ad c. nullam. & plerique alii DD. opinantur, prædicta jura accipienda esse de peculiari privilegio Ecclesiæ Romanæ, vel tum potius obtinere quando testes sunt improbæ vitæ, & suspectæ fidei. Sed convincitur hæc opinio ex ultimis verbis d. c. Præsul. quibus cavetur, ut testes, & accusatores sui aliqua sint infamia. Mihi videtur, decreta illa apud Veteres in usu, eaque non immerito constituta fuisse: tum quod ejus dignitatis homines tantâ sanctitate esse debeant, ut major fides eis habenda sit, quàm aliis pluribus contra eorum virtutem deponentibus: tum propter grave scandalum, quod orietur, si Prælati, & Cardinales passim accusarentur, & damnarentur: tum quia cum pro munere & dignitate aliis justitiam ministrarent, sicut signum ad sagittam positi sunt, & invidia, atque odio improborum quotidie exponuntur. arg. c. 24. h. t.

h. t. S. Th. 2. 2. q. 72. art. 2. ad 3. Verūta-
men postea hoc jus in desuetudinem abiit, &
Praelatorum causæ etiam graviores duorum,
vel trium testium autoritate, ac testimonio
terminari cœperunt. *Clar. in Pr. cr. §. fin. q. 66. Less. de F. & F. lib. 2. c. 30.* Hodie quo-
modo contra Episcopos in causâ criminali,
quæ coram solo S. Pontifice dijudicanda est,
procedi debeat? cavetur in Concilio Trid.
Sess. 13. c. 6. 7. & 8. de Reform.

60 *Tertius effectus ex parte accusatoris est,*
quod post litis contestationem, aut etiam
postquam oblato Judici libello inscriptio facta
est, accusationem prosequi cogatur, nec im-
punè citra abolitionem à magistratu impretra-
tam desistat, *l. 9. l. 15. §. 5. ff. ad SCrum Tur-
pillian. l. 1. 2. & 3. C. de Abolit.* Siquidem pub-
licè interest, accusationem non intermitteri,
sive vera sit, ut delictum puniatur; sive falsa, ne
calumniator impunè evadat, & licentiùs in in-
nocentiam cujusque grassetur. *Vallenf. h. t. §. 2. n. 8.* Planè ante libelli oblationem, & in-
scriptionem, ab accusatione incepta accusatori
integrum est desistere, sed desistenti imponitur
silentium perpetuum, ne deinceps eundem de
eodem crimine accuset, aut infamet. *c. licet.*

14 & ibi *Gonzal. h. t. l. 6. C. de His, qui accus.*
61 *Effectus Accusationis respectu accusati alius*
est, dum pendet, alius postquam finita est.

Accusatio pendens, etsi non infamet, l. fur-
ti. 6. §. 1. ff. de his, qui not. infam. gravat ta-
men æstimationem accusati, ita ut ad novas
dignitates sive Ecclesiasticas, sive sæculares
promoveri nequeat. *c. 3. dist. 81. c. omnipo-*
tens. 4. h. tit. l. reus 7. pr. ff. de Munerib. l.
um. C. de Reis postul. Adeò ut nec promotio,
collatio, aut assequutio novæ dignitatis, seu
honoris teneat, nec convalescat, quantumcun-
que promotus postea per definitivam senten-
tiam absolvatur, ac innocens pronuntietur.
arg. c. si eo tempore. 45. de Rescript. in 6. l.
29. ff. de Liberali causa. Pirrhing. h. t. n. 42.

Dummodo crimen, de quo accusatus est,
sit grave, seu atrox, ut latis innuit *c. omni-*
potens. in illis verbis: *de quo tanta, & talia*
nuntiantur; id est, *gravia,* prout exponit
cum *Joan. Andr. Fagnan. ibid. n. 17.* nec ex
conjecturis appareat, reum per calumniam,
& eo animo delatum esse, ut à novis hono-
ribus arceatur. *d. l. 29. §. qui vero. ff. de*
Liberal. causa *Pirrhing. & Fagnanus ubi*
supra.

Accusationem finitam sequitur rei con-
demnatio, qua de in *Constit. crim. Caroli V:*
art. 92. & seqq. ubi Judici, & Assessoribus
præscribitur, ut post causam plenè discussam,
& factam ab utraque parte conclusionem,
integra acta judicialia in medium proferant,
singula diligentissimè examinent, ac ponde-
rent, & sententiam summâ cum accuratione,
& prudentiâ, prædictæ constitutioni crimi-
nali pro facti cujusque ratione maximè con-
formem meditentur, eamque scriptis com-
prehensam, & denuò requisitis, atque colle-
ctis singulorum Assessorum suffragiis com-
probata *Judex per juratum Actuarium pu-*
blicari, & elatâ voce in præsentia partium præ-
legi jubeat. In quo *Constitutio Carolina*
discrepat à *Jure communi,* juxta quod *Judex*
ipse sententiam recitare tenetur, exceptis per-
sonis illustribus. *l. 2. & 3. C. de Sent. ex peric.*
recit. Novell. 71. c. 1. Christoph. Blumla-
cher. ad d. Constit. crim. art. 94.

Non nescio, hoc loco à quibusdam *du-*
bium moveri: utrumne à sententia condem-
natoria appellare liceat? Sed de hoc egi in *lib.*
2. tit. de Appell. n. 34. ubi ostendi, inspecto
jure tam Canonico, quàm civili condemna-
tum, aut pro eo quemvis alium appellare pos-
se per *c. 4. §. præterea. c. 13. & 14. de Appell. l. 6.*
ff. & l. 6. §. 3. l. 14. l. 29. C. Eod. ex generali
verò, & inveterata Germaniæ consuetudine
in causis criminalibus, quarum pœna est cor-
poris afflictiva, appellationi non deferri, ne
reus

reus appellando vini sententiæ eludat & gratia delicta vel in perpetuum, vel diu saltem impunita maneant per Recept. Imper. de Anno 1530. §. 95. Ordinat. Cam. p. 2. tit. 28. Quam opinionem utroque pollice dignatur Rev. Christ. Priggl in *Man. Pract. de Appell. observ. 3. n. 16.*

PARS II. De Inquisitionibus.

SUMMARIA.

63. Inquisitionis diversa acceptio. 64. Definitio.
65. 66. Divisio. 67. Necessitas.
68. A quo Judice. 69. 70. 71. Contra quas personas?
72. 73. De quibus criminibus inquirendum sit
74. Afferuntur requisita inquisitionis generalis. 75.
Usque 83. Inquisitionis specialis: 84. Usque 86.
Inquisitionis per torturam.
87. Quis sit inquisitionis finis? 88. Et seqq. quinam
efficiat?

§. I.

63. Inquisitionis vocabulum ut maximè in Jure nonnunquam designat quamcunque, sive cujuscunque rei indagacionem, vel investigationem, c. 26. de Elect. c. ult. §. 1. de Offic. deleg. Clem. un. Eod. potissimum verò, & impræsentiariarum refertur ad criminalia, denotatque peculiarem modum, quo Judex in reos, ac facinorosos ex officio inquirat; vulgò: Eine Nachforschung von Ambrs wes gen.

§. II.

64. Definitur Inquisitio, quòd sit legitima Judicis ex officio procedentis super delicto facta investigatio: Carpz. in *Pr. crim. p. 3. q. 107. n. 7.*

§. III.

65. Dividitur inquisitio I. in generalem, & specialem. Generalis fit primò, quando de persona in genere, & delicto in communi quaritur; ut cum Superiores visitant Reg.

na, Provincias, Diceceses, aut alia loca subdita, & inquirunt an Statuta, an leges observentur: an nulla crimina majoris notæ invalescant? *Secundo*, quando quidem constat de delicto in specie, puta de homicidio, sacrilegio, aut furto, sed ignorato auctore Judex in genere inquirat, quis probabiliter, aut præsumptivè delictum ejusmodi comiserit. c. 25. h. 1. l. 13. ff. de Offic. Præs. Specialis est, quando Judex vel ex mero officio, vel ad alicujus querelam, aut Officialis publici denuntiationem in certum crimen, v. g. homicidium, & in certam personam, an crimen illud perpetraverit, indagat. arg. c. 18. & 24. h. tit.

II. Dividitur inquisitio in mitiorem, & graviorem. Mitiozem voco, quæ fit sine tortura, per argutas nempe, & acutas quaestiones, atque articulos ad examinandum reum excogitatos. Graviorem appello, quæ fit in vinculis, & per corporis cruciatus. ac tormenta; unde passim *tortura*: in *Digestis*, & *Code* verò *quaestio* nomine insignitur, quemadmodum & in Nemeli Carolina vernaculè dicitur. Die Marter / die peynliche / oder scharffe Frage.

§. IV.

Causa efficiens inquisitionis est Jus. Procedit autem inquisitio tum ex Jure Divino Deuter. c. 13. v. 12. & c. 17. v. 4. tum ex Jure Humano, tam Canonico. cap. 32. causa 23. q. 5. c. 9. 17. 19. 21. 24. & 25. h. tit. quam Civili l. 3. l. 13. ff. de Offic. Præs. l. 7. C. h. 1. l. 1. C. de Custod. reor. t. 1. ff. & C. de Quaestio. nib. Nov. 128. cap. 21. & Concl. Crim. Carol. V. a. 214. 219. & alii passim. Optimâ ratione, ne ob defectum accusatoris, aut probationem delicta ignota maneant, & impunita cum certissima pernicie, ac perturbatione Reip. Quamobrem inquisitio tanta necessitatis est, ut ipse Judex, si eandem intermittat, gravi peccato obstringat, c. sicur inquit.

quit. 46. *causa* 2. q. 7. & de Syndicatu teneatur. Paris de Puteo *de Syndicatu in V. negligentia* c. 1. n. 8. & 9. Brunneman. in *Proc. inquis.* c. 1. n. 11. ubi n. 12. notat, solere hodie contra Judices inferiores crimina, de quibus fama publicata est, investigare negligentes, à fisci Procuratoribus de non administrata iustitia formari processum, eosque (quod adjicit Stryk. in *annotat. ibid.*) privatione jurisdictionis ob ejus abusum puniri secundum Constitutionem Caroli V. a. 1. Petr. Theodoric. in *Colleg. crim.* c. 4. *aphor.* 8. n. 3. ubi n. 8. & *seqq.* probat, inquisitionem etiam cum accusatione, præsertim in delictis atrocibus cumulari, ac simul institui posse, quam opinionem usus comprobat.

§. V.

68 *Subjectum* inquisitionis duplex est, *activum* & *passivum*.

Activum est Inquisitor, isque non alius, quam Judex competens: quoties enim per viam inquisitionis procedit, necessum est, ut inquisitor habeat merum imperium, ac jurisdictionem in ipsum delictum, & delinquentem suo foro ratione domicilii, delicti, vel deprehensionis *subjectum*. l. 3. ff. l. 2. C. de *Jurisdictione*. l. 1. & 2. C. *Ubi de crim. agi oport.* Adeo ut iis omnibus & singulis deficientibus contra criminolum ad hoc, ut puniatur, inquiri nequeat, aut si inquisitio instituta, & sententia ulla lata est, ea ob defectum jurisdictionis ipso jure nulla sit. r. r. C. *Si non à compet.* jud. Boff. *tit. de inquisit.* n. 62 Carpz. d. q. 107. n. 73.

69 *Subjectum passivum* inquisitionis constituent subditi, qui eam sustinent. Ubi duo discernimus. *Primo*: quis inquisitioni speciali? *Secundo*: quinam quæstioni, seu inquisitioni per torturam subijci possunt?

Ad *primum* quæsitum R. tradendo regulam generalem: Ferè omnis ille potest subijci inquisitioni speciali, qui potest accusari:

KÖNIG IN DECRET. LIB. V.

qui verò accusari nequit, etiam non rectè inquisitioni subijcitur. Ratio est: quia inquisitio specialis in locum accusationis subrogata est, per l. pen. ff. de *Publ. jud.* l. congruit. 13. ff. de *Offic. Præs.* Gilhauf. in *arb. jud. crim.* c. 3. p. 1. n. 19. Quinam autem accusari non possint, longa serie recensuimus *supra* à n. 32. usque ad n. 46.

Ad *alterum* quæsitum R. quæstioni subijci, 70 & tormentis interrogari posse omnes, qui non reperiuntur expressè prohibiti. Prohibentur autem impuberes, quibus torturæ locò ferula est. l. 1. §. 32. & 33. ff. de *SCro. Silan.* l. 10. ff. de *Quæst.* Senes decrepiti. l. 3. §. 7. ff. de *SCro. Silan.* l. 7. ff. de *Quæstion.* ubi D. D. Mulieres gravidæ, donec à partu 40. dies effluant. l. 3. ff. de *Pæn.* & ibi Bartol. Illustres, ut Principes, Comites, Barones, arg. l. 11. & 16. C. de *Quæstionib.* Eckolt. ad ff. *Eod.* §. 9. Nobiles per l. 4. C. ad leg. *Ful. Maj.* Covar. lib. 2. *var. resol.* c. 9. n. 4. Milites. l. *milites.* 8. C. de *Quæstionib.* ubi Salicet. Clariss. in *pr. cr. lib.* 5. *sent.* §. *fin.* q. 64. num. 18. Doctores, arg. d. l. *milites.* Colendiss. meus Confrater Joan. Frideric. Fregismont in *Disc. de Doctor. dignit.* cap. 3. num. 21. Surdi, & muti. l. 3. §. 8. & 10. ff. de *SCro. Silan.* Cyn. in l. *fin.* ff. de *Quæst.* Et alii tam animi, quam corporis morbo laborantes. d. l. 3. in *pr.* & §. 11. ff. de *SCro. Silan.* ubi D. D.

Verùm hæc prohibitio perpetua non est: 71 sunt enim crimina quædam excepta, veluti læsæ Majestatis, perduellionis, veneficii, prodicionis patriæ, blasphemix, simoniæ, hæresis, assassinii, falsi, & si quæ alia, ob quæ personæ aliàs à quæstione exemptæ moderatæ torturæ subijci possunt, exceptis tamen iis, quæ ob ætatem, vel debilitatem corporis, ut & partus periculum torqueri prohibentur, in quibus eadem semper ratio militat. l. 10. §. 1. ff. de *Quæstionib.* l. 3. & 4. C. *Ad l. Ful.*

D

Majest.

Majest. l. 3. §. 10. l. 7. ff. de Re milit. l. 7. C. de Malefic. l. 21. C. Ad leg. Cornel. de fals. Damhoud in pr. crim. c. 41. n. 7. & seq. Farinac. in pr. cr. lib. 1. tit. 5. q. 41.

Porro si plures sint ejusdem criminis rei, initium torturæ à suspectissimo fieri debet, aut si omnes sint ex æquo suspecti, à timidiore, à quo facillimè verum cognosci posse videtur. *l. 1. §. idem Divus. 2. l. 18. ff. de Quæstionib. Clar. ad §. fin. q. 64. n. 29. Bocer. tr. de Quæstionib. c. 5. n. 8.* Unde, quia ex mala Phylionomia quis ad scelera proclivis præsumitur, torturam ab illo, qui è pluribus est deformior, incipiendam esse, autumant Bald. in *l. 2. C. Quor. appell. non recip.* Menoch. de *Præsumpt. lib. 1. q. 89. n. 130.* & cum his Amanitissimus meus Confrater Clariss. P. Benedictus Behamstein in *Discurs. Philosoph. jurisd. disc. 3. ad fin.*

§. VI.

72 *Materia*, seu *objectum* inquisitionis est delictum, in quod, vel in cujus authorem, si constat, id admissum esse, inquiritur. Ex parte hujus.

Requiro I. Ut delictum sit magnum: enim verò de majoribus duntaxat, non de levibus, ac privatis criminibus inquirendum est. *c. inquisitionis. 21. h. t. l. levia. 6. ff. Eod.* quia illa, non ista Remp. lædunt, publicamque tranquillitatem turbant. Marant. de *Ord. judic. p. 6. dist. 1. n. 104.* Carpz. d. *q. 107. n. 23. & seqq.* Quibus contradicit Clar. d. *§. fin. q. 17. in fin.* & novissimè Brunneinan. in *Procc. inquisit. c. 5. n. 3.* Illud certum est, reum tormentis interrogari non posse, nisi tale delictum perpetraverit, quod poenam corporalem, & relegatione graviorem mereatur: nam cum hæc levior sit, quàm tortura, absurdum esset, gravius decerni adversus ambiguum innocentiam, quàm decerneretur in crimen convictum. Welenb. in *Parat. de Quæst. Burlat. consil. 439.* Farinac. in *pr. crim. lib. 1. tit. 5. q. 38. n. 6.*

Requiro II. Ut inquisitori saltem in genere re constet de corpore delicti, quod nempe sit commissum, ac perpetratum. *l. 1. §. 24. ff. de Scto Silano.* adeò ut licèt reus sponte delictum confessus sit, contra eum tamen Jdex procedere non possit, priusquam in locum, in quo delictum commissum dicitur, miserit, & illic, an commissum sit, inquisiverit per *l. 1. §. 27. ff. de Quæstionib. Vallenf. h. tit. §. 4. num. 2.* Marant. d. *p. 6. pr. num. 17. & 18.* Quin etiam ad specialem inquisitionem, præsertim ad torturam, non sufficit, liquere delicto, v. g. de eade, sed constet, oportet, quòd scelere, & dolo malo factum sit. Marant. *l. cit. Roland. à Valle vol. 1. consil. 51. num. 11. & seqq.* Insuper non ex conjecturis tantum, & præsumptionibus de delicto constare debet, sed verè, liquidò, & ex plenis probationibus, rei videlicet oculari inspectione, & evidentiâ, vel testium depositione. *d. l. 1. §. 24. ff. de Scto Siliano. Mynsing. cent. 3. observ. 81. Bocer. tr. de Quæstionib. c. 3. n. 4.* Nisi delictum occultum sit, ac difficilis probationis. Menoch. *lib. 1. præsumpt. 58. n. 2. Cravet. consil. 73. n. 19.* Gilhaul. in *Arb. jud. crim. c. 3. part. 1. num. 11.* aut ejusmodi, ut post se nulla vestigia relinquat: tunc quippe satis est, corpus delicti præsumptionibus, ac conjecturis probari. Clar. d. *§. fin. q. 4. §. secus.* Gilhausen d. *p. 1. num. 22.* Plane ad inquisitionem generalem, quâ de ipso delicto, an commissum sit, inquiritur, neque id ipsum necessarium est, ut quæ ad hoc unice instituitur, quò appareat, delictum commissum sit, nec ne?

§. VII.

Forma inquisitionis stat in modo inquirendi, & actuum judicialium, quibus inquisitio tanquam partibus constat, consequentiâ, ac ordine.

Forma igitur inquisitionis generalis in eo consistit, ut generalibus interrogationibus quæ-

queratur: an delictum aliquod admissum? quodnam illud propriè sit? & eo conficito, à quo perpetratum? non nominando aliquem in particulari. *l. 1. §. 21. ff. de Quest.* Et hoc fieri potest ex mero Judicis officio nullius præcedentibus infamiâ, vel indicis, nulliusque partis antecedente instantiâ. *c. 1. & ibi Panormit. de Offic. ordin. c. 25. h. 1. c. 1. §. sanè. de Censib. in 6. Navar. in Man. cap. 18. n. 38.* Propterea: quia hæc est tacita voluntas Reipubl. quæ offenderetur, si omitteretur: nec per hunc inquirendi modum ulli sit injuria, cum de nullo in particulari inquiretur: & de cætero est utile medium, imò necessarium ad refræmandos mores improborum, & ne crimina publica impunita maneant.

75 *Forma inquisitionis specialis* fita est in eo, ut præviâ infamiâ, vel indicis, & sufficienti informatione de illis habitâ, formetur libellus inquisitionis, & examen rei. Itaque

I. Inquisitionem specialem de jure Canonico præcedere debet infamia auctoris, seu personæ inquirendæ. *c. 19. & passim h. tit.* Unde licet duo, vel tres veniant ad Judicem, & deponant, se vidisse aliquem tale, vel tale crimen committentem, ideo tamen Judex Ecclesiasticus ad inquisitionem procedere nec potest, nec debet. *c. inquisitionis. 21. §. tertia. h. tit.* Imò nec sola infamia de aliquo ad aures Judicis specialiter delata sufficit, sed in super clamorosa insinuatio requiritur, quâ scilicet non semel, sed sæpiùs alicujus diffamati delictum aures Judicis pulset. *c. qualiter. 24. Eod.* Quod admittit Jul. Clar. *lib. 5. sent. §. fin. q. 6. n. 21.* quando inquisitio fit contra Prælatum, aut superiorem, in inferioribus enim tamam sufficere, dummodo à viris fide dignis procedat, & per duos testes probetur, colligitur ex *c. 7. licet Heli. 31. de Simon. ibi: quasi famâ deferente, vel denuntiante clamore.*

76 Reperias tamen casus, in quibus inquisitio

specialis sine præcedente diffamatione procedit. *Primus* est, si crimen est notorium, aut in ipso judicio commissum: cum notorium plus sit, quàm infamia. *c. evidentia 9. h. tit.* Debet autem ita notorium esse etiam Judici, ut reus nullâ tergiversatione crimen negare possit; veluti quando ipse Judex cum multis aliis vidit, vel notoritas Judici est probata, saltem per duos testes, aut reus ipse crimen in judicio confessus est. *c. 1. & ibi Interpp. h. t. in 6. Tusc. lit. 1. concl. 180. n. 39.* *Alter* est, si semiplena probatio, aut talia indicia habeantur, quæ ad torturam, vel capturam arbitrio Judicis sufficiunt. *Carpz. in Pr. crim. p. 3 q. 108. n. 48. Clar. §. sent. §. fin. q. 20. n. 13.* Addo, propter enormitatem delicti, scandalum, damnum publicum, & propter Reip. interesse, ob leviora quoque indicia, & quandoque ob solam confessionem socii criminis, vel assertionem unius cæteroquin minus fide digni specialem inquisitionem fieri posse, ut puta in crimine læsæ Maj. hæresis, falsæ monetæ, latrocinii, &c. juxta *l. quisquis. §. §. fin. C. Ad leg. Jul. Majest. l. 1. C. de Fals. monet.* Gloss. in *l. fin. C. h. t. Tertius* casus exceptus est, quando Judex ad denuntiationem judicialem publici Officialis, vel alterius viri probatæ vitæ inquisitionem instituit. *Felin. in §. licet. n. 3. h. t. Tusc. d. concl. 180. num. 32.* *Quartus*, quando inquisitione non intenditur pœna, sed tantum correctio criminosis, aut evitatio damni; ut cum inquiretur in impedimenta matrimonii inter certas personas contrahendi, vel in qualitates personæ ad ordines, beneficia, vel Prælaturas assumendæ. *c. fin. de Claud. despons. cap. 7. & 32. de Elect. Panormit. in c. qualiter. n. 31. h. t.*

II. Inquisitio specialis eadem, quæ accusatio, nempe speciem criminis, annum, & mensem, ubi, & quando crimen commissum sit, continere, arg. *c. fin. §. libellar. causa. 2. q. 8. l. 3. ff. h. tit.* atque hujus inquisitionis

formatae exemplar, nec non dicta, & ipsa nomina testium Reo communicari debent, ut facultatem habeat contra excipiendi, ac innocentiam suam defendendi. *c. qualiter & quando. 24. §. debet igitur. h. t. Natt. consil. 441. n. 3. Roland. à Valle consil. 12. n. 53. vol. 3.* Nec refert, Iudex procedat ex mero officio, an verò ad querelam offensis. *Cochm. respons. 7. n. 63. vol. 1.*

78 Adverte tamen, nec hoc requisitum perpetuò observari, praesertim primò, si non criminaliter ad inferendum supplicium, aut poenam delicto proportionatam, sed propter correctionem, aut propter interesse aliorum super aliquo defectu, vel delicto personae inquiratur, ut in visitatione Monasterii, vel Ecclesiarum. *c. penult. & ult. de Stat. Monach. Prout secundo singulariter in d. cap. qualiter. 24. §. fin. h. t. subjungitur: hunc ordinem procedendi circa regulares personas non usquequaque servandum, qua (cum causa requirit) facilius & liberiori à suis possint administrationibus amoveri.* Sanè extra visitationem, & ubi agitur ad poenam gravem, v. g. depositionem, vel incarcerationem, nec contra Praelatos, aut personas regulares sine praevia infamatione, aut indiciis sufficientibus inquisitio institui potest. *Barbos. ad d. c. qualiter. n. 17. Jacob. Pignat. tom. 8. consult. 41. & eo teste*

79 communis Canonistarum. Sicut & si res, sive delictum dubium est, testes contra Praelatum regularem producendi, eorumque nomina, & dicta publicanda sunt. *c. olim. 26. h. t.* Nisi (quae est tertia exceptio) timeatur, ne si nomina & dicta testium publicentur, iis grave periculum immineat, & consequenter, ne propter hoc ipsum testes se subtrahant, aut veritatem in examine metu mali imminentis dissimulent, arg. *cap. fin. de Heret. in 6. & ibi Barb. n. 7. Jul. Clar. d. §. fin. q. 49. n. 3.* ubi etiam tradit, quòd quandoque hoc medium usurpetur, ut testium nomina quidem

publicentur, sed in confuso, ita ut nesciat reus, quisnam hoc, vel illud deposuerit.

De reliquo his requisitis non servatis inquisitio nulla est, & omnia acta, totumque processum subsecutum nullum reddit, licet ex Principis mandato formata fuerit. *Gloss. in cap. 30. de Offic. deleg. Panorm. in cap. 19. n. 2. h. t. Menoch. de arbit. Jud. 78. num. 2.* Dummodo tamen reus contra fuerit protestatus, & crimen ulterò non sit confessus: quoniam, si reus in examine ulterò crimen factus est, Iudex, etsi ab initio injustè processerit, & malè reum in jus coegerit, potest ac debet procedere ad sententiam, ac poenam, & reus frustra reclamat, suamque confessionem eo praetextu impugnare contendit. *c. 1. h. t. in 6.* Similiter si reus crimen quidem non confiteatur, nec tamen protestetur contra inquisitionis processum, sed praesens taceat, & absque ulla exceptione patiat, testes contra se examinari, confessus se fortè non convincendum, per testes verò crimen, de quo inquitur, legitime probetur, ex postfacto amplius excipere, aut processum impugnare non licet. *cap. 2. Eod. in 6. l. unius. 18. §. 9. ff. de Questionib. ibi: postulante reo.* Id quod *Gloss. in d. cap. 2. §. reclamante.* extendit etiam ad casum, quòd reus semel contradixit, sed ad continuatam Iudicis inquisitionem acquievit, nec ad superiorem appellavit, cum potuisset.

III. Quoad examen, & consequentiam interrogatoriorum inquisitionum observandum est, ut primò proponantur interrogatoria personalia communia de conditione personae rei, quodnam ejus nomen, qui parentes, quae patria, quae religio, vitae conditio, habitatio, conversatio &c. Deinde subjungantur interrogatoria realia, ad rem, & causam delicti, ejusque scientiam pertinentia: prius quidem regulariter debitora: generaliora, & remotiora à facto: paulatim ea, quae factio magis

magis magisque propria, ac propinqua: tandem specialia, imò specialissima, quoad objecta, causas, effectus, adjuncta, & circumstantias delicti, de quibus reus satis indiciatus, aut diffamatus est. Scaccia I. de Judic. cap. 86. Brunneinan. in Proc. inquisit. c. 8. Addidi de quibus reus satis indiciatus, aut diffamatus est: quippe de aliis, de quibus nulla infamia, aut indicia præcesserunt, interrogari non potest, nisi fortè connexionem habeant cum principali. Zoël. ad ff. de Quæstionib. n. 60. Sicut nec de occulto socio criminis. cap. 1. de Confess. c. fin. causâ 15. q. 3. l. 1. §. 5. ff. de Quæst. l. fin. C. h. t. nisi tale sit crimen, quod necessariò socium requirit, vel quod cum sociis factum dicitur, vel quod exceptum est, & Reip. perniciosum. l. 29. ff. de Poen. d. c. 1. de Confess. & ibi P. Engl. n. 21. Latè Fragos. de Regim. Reip. Christ. p. 1. l. 5. disp. 12. à n. 181. Sed hic

12 Quæres I. Utrùm ab inquisito juramentum de veritate dicenda exigi possit? Affirmat Bartol. in l. inter omnes. §. rellè. in fin. ff. de furtis. Quem juvant textus in c. 17. h. t. ubi Clerici sub juramento adiguntur veritatem dicere super his, quæ sciunt, vel credunt reformanda: & in c. 18. Eod. ubi si inquisitus juravit respondere tantùm ad interrogata, post confessionem auditur volens probare excusationes. Unde Diaz. in Pr. cr. c. 119. hanc opinionem admittit in foro Canonico. Teste Clar. lib. 5. sent. §. fin. q. 45. n. 9. apud Italos in foro quoque civili practicitur. Imò etiam in Germania interdum juramentum inquisitis deferri præter Carpz. d. p. 3. q. 113. n. 42. docet experientia. Verùm licèt in foro Canonico inter personas Ecclesiasticas, apud quas major præsumitur esse juramenti religio, talis delatio juramenti fieri possit, in foro tamen civili non facilè faciendam putem ob periculum perjurii, quod vix unquam abest, cum reus

sponte delictum fateri rarissimè soleat. Quamobrem prædictam Italiæ consuetudinem Clar. l. cit. & Germaniæ praxin Brunnem. cit. c. 8. n. 77. non immeritò improbant. Hoc quoque rectè observat Less. de F. & F. lib. 2. c. 30. dub. 3. n. 15. reo juramentum deferri non posse, nisi talia extent indicia seu probationes, quæ sufficerent ad torturam, eò quòd juramentum sit quasi quædam tortura spiritualis.

Quæres II. Liceátne Judici simulationibùs, 8; aut blandis verbis Rei confessionem elicere?

Negare videntur, qui simulationem cum Lessio de F. & F. l. 2. c. 47. dub. 6. dicunt mendacium in actionibus vitæ; & blanditias cum Tacito Hist. 1. c. 15. pessimum veri venenum indigitant: eò quòd simulans gestibùs aliter, quàm in animo sentit, significare intendat, & blandiens mel in ore, & verba lactis habeat, fel autem in corde, & fraudem in factis recondat. Neque sufficit, causam justam esse, nisi & eadem justè, ac sine fraude peragatur. Audi monitum Moysis Dent. c. 16. v. 20. *Justè, quod justum est, persequèris, ut vivas, & possideas terram, quam Dominus DEUS tuus dederit tibi.*

Sed magis est, ut affirmem, maximè si cum reo aucto Judici negotium sit: nam, si nescis illud Ovidii:

Fallere fallentem, fraudèmq; refellere fraude,

Exemplòque licet ludere quémq; suo.

Id quod factum à Salomone, qui ad perscrutandam maternam affectionem dividi infantem simulavit. 3. Reg. cap. 3. cap. 2. de Præsumpt. Et fatetur Farinac. in Pr. crim. p. 3. q. 81. num. 306. se sapius blandis verbis ad delicti confessionem adegisse reos, quàm per torturam. Neque verò simulationes, & blanditiæ verborum, quibùs Judex ad veritatem expiscandam vitur, quid frau-

fraudis, aut doli mali involvunt: cum his non utatur ad decipiendum, sed potius ad fraudem excludendam, arg. l. 1. §. 3. ff. de Dolo malo. Mendacio tamen Judex abstinere oportet, ut quod à quolibet bono viro, nedum à Judice, qui veritatis amantissimus esse debet, vitandum. P. Otto Aicher Phil. Mor. & Histor. meritissimus Professor in *Histor. quarta Monarch. lib. 3. cap. 3. quest. 3. in fin.* Nec etiam reum promissione impunitatis, veniæ, poenæ mitigationis ad confitendum inducat: siquidem si veniam pollicetur, quam ipse scit, Principem non datum, mendacium sine dubio incurrit: si nesciat, & sponte sua promittat, itidem peccare videtur, dum veniam promittit delinquenti, quam impertiri eidem nequit, ex quo punire fontes iustus est, non impunitos dimittere. Brunneinan. in *Proc. inquis. c. 8. memb. 1. num. 53.* Neutro autem casu confessio impunitatis spe elicit ad hoc sufficit, ut ordinaria poena eidem infligatur, ex quo libero, & pura non fuit. P. Engl. *ubi supra num. 23.* Oldekop. *Observ. crim. tit. 4. observ. 18. num. 4. cum citatis.*

Quæ in contrarium allata, huic sententiæ nequicquam detrahunt: quoniam simulationes, & blanditias, quæ quid fraudis, & mendacii admixtum habent, & ego improbo: nec inde, quod casus non dentur, quibus licite Judex boni publici causâ quid simulet, aut sincerâ intentione blandiatur, inferitur, sed quod nunquam mentiri possit, aut debeat.

24. *Forma questionis, seu inquisitionis durioris* posita est in iis, quæ torturam vel præcedunt, vel in ipsa contingunt, vel eandem consequuntur.

Quæ torturam præcedunt, ita se habent: *Primo* indicia urgentia, certa & conclusiva reum ita suspectum reddere debent, ut nihil pene decesse videatur, quam

ejus confessio. l. 1. §. 1. l. 18. §. 1. ff. de *Questionib. l. 8. §. 1. C. Eod.* Constit. crim. Caroli V. art. 18. Roland. à Valle *vol. 1. consil. 24. num. 24.* Farinac. *in prax. crim. q. 37. num. 74. & 79.* ubi tradit, quod nec longo ulu induci, nec à Principe mandari possit, ut quis sine iudiciis etiam in criminibus exceptis torturæ subiciatur. Bocer. in *tr. de Quæst. cap. 3. n. 10.* ubi notat, confessionem rei in tortura factam irritam esse, etsi postea superveniant legitima indicia. Quæ verò in specie indicia legitima sint? tractat Constit. crim. Caroli V. *ab art. 18. usque ad 44. inclusive, & ibi Clafenius, Christoph. Blumacher, & alii.*

Secundo: Quia tortura in subsidium, & defectum legitimarum probationum inventa est, ubi per testes de visu, vel alia media reus convinci poterit, ad eam non est perveniendum. l. 1. pr. l. 8. pr. l. 9. pr. l. 20. ff. de *Questionib.* Constit. crim. Caroli V. art. 69. ubi dilertè cautum, quod si reus legitimis probationibus convictus in negatione delicti perseveret, non torqueri, sed damnari, ac puniri debeat. Clar. *lib. 5. sent. §. fin. q. 4. n. 46. & 96.*

Tertio Judex interloquendo pronuntiat reum esse torquendum, diemque certum executioni præfigit. Constit. crim. Caroli V. art. 45. Clar. *5. sent. §. fin. q. 68. in pr.* Antequam verò tortura suscipiatur, reus in præsentia Judicis, duorum saltem Assessorum, & actuarii judicialis seriò etiam sub torturæ comminatione de spontanea confessione interpellandus est. d. Constit. crim. art. 46. Quòd si se nocentem, & criminis reum esse neget, inque negatione ista constanter perseveret, Judex ipsi injunget, ut indicia diluat, atque suam innocentiam probet; in qua probatione si deficiat, tandem torturæ subicitur. cit. Constit. crim. art. 47. & ibi Manz. à n. 16.

Ad ea, quæ in ipsa tortura contingunt, pertinet *torturæ executio, & examen*. *Executio* quod attinet, persona rea ita torquenda est, ut salva sit vel innocentia, vel supplicio. *l. 7. ff. de Quæst.* & tormenta adhibenda sunt, prout moderatæ rationis temperamenta desiderant. *l. 10. §. 3. ff. Eod.* Ideoque ætatis, sexus, virium, ac totius corporis constitutionis, affectuum animi, delicti, & indiciorum ratio habenda est. *Constit. crim. Caroli V. art. 58.* *Waizenegger de servit. demon. differt. 6. c. 9. num. 151.* ubi *n. 158.* ait: ex eo solo maleficium taciturnitatis non esse præsumendum, nec inusitata tormenta adhibenda, si reus usitatis tormentis subiectus crimen non fateatur: quia sunt, qui vel solâ patientiâ, & fiduciâ bonæ conscientia, tormenta contemnunt.

Examen quod spectat, id fieri non debet in ipso torturæ actu, sed eo remisso. *Constit. crim. Caroli V. d. art. 58.* Nec reus de quovis, sed de eo duntaxat crimine, ejusque circumstantiis interrogandus est, cujus ex verisimilibus indiciis est suspectus. *Clar. d. §. fin. quæst. 46. n. 45.* *Scacc. lib. 1. Judic. c. 97. num. 180.* nisi crimen cum eo, super quo legitime quæritur, sit ejusdem generis, vel ex eodem dependentiam, aut connexionem habeat. *Bocer. tr. de Quæstionib. cap. 5. num. 5.* Caterum Judex reo circumstantias nullo modo suggerere, sed ut ab ipso proferrantur, pati debet per *l. 1. §. 21. ff. de Quæstionib.* *Constit. crim. Caroli V. art. 56.* ubi *Christoph. Blumacher num. 1.* docet, confessionem per suggestionem extortam ad condemnandum non sufficere, quin potius omnia inde subsecuta esse irrita.

85. Finitum torturæ actum consequuntur confessionis extortæ annotatio, & ratificatio: illa ut legitime fiat, ab actuario ea, quæ tortus confessus est, statim in actis consignabuntur cum omnibus additis circumstantiis, ut &

qualitate executionis torturæ. *Constit. crim. Caroli V. art. 46. & ibi DD.* Ad istam requiritur, ut elapso uno alterove die extra locum torturæ in præsentia Judicis, & duorum Assessorum ab actuario ad ratificandum torto facta confessio prælegatur, ipsæque denuo interrogetur, an in ea adhuc persistat, vel ab ea recedat ex toto, aut ex parte, & quidquid tum dixerit, similiter diligenter notetur. *d. Constit. crim. art. 56.* *Clarus d. §. fin. q. 64. n. 48.* *Malcard. de Prob. concl. 355.*

§. VIII.

Finis inquisitionis generalis est, ut manifestetur delictum, ac delinquens: specialis, ut delicti auctor puniatur: utriusque, ut malis hominibus Resp. purgetur *l. 3. §. 13. ff. de Officio Præsidi.*

§. IX.

Effectus inquisitionis plures occurrunt, ii-88 que pro diversitate inquisitionis diversi.

Effectus inquisitionis generalis est, quod præparet viam ad specialem: *Farinac. l. 1. q. 6. num. 19.* *Less. de F. & J. lib. 2. c. 29. dub. 15. num. 121.* & emergentibus ex generali inquisitione indiciis, vel probationibus, ex quibus vel verè, vel præsumptivè apparet, quodnam, & quale delictum, & à quo admissum sit, illa locò diffamationis succedunt, & tanquam causæ impulsivæ, legitimæ, ac sufficientes inquisitionem specialem exposcunt. *Scacc. 1. de Judic. c. 84. num. 23. §. fin.* At verò priusquam Judex specialem inquisitionem ordiatur, quæ probationes, quæ indicia offerantur, & an justa sint, sollicitè expendat, nec statim credat, aut commoveatur, si fortè quid insimulacionis, vel querimonie ad aures ejus perveniat, quod suspicionem delicti adversus aliquem injicere posset: quandoquidem præceptis Judicis persuasio cumprimè & justitiæ, & innocentia nociva est per elegantes textus in c. 10.

causâ 30. q. 5. & in l. fin. §. 6. C. de modo multar. Ut proinde merito Historici Ottonem III. perstringant, quod Equitem auratum, quem uxor, quasi suæ pudicitia insidiatus esset, detulit, sine decenti inquisitione securi percussit, & demum detectâ calumniâ ipsam delatricem igne cremari mandaverit. *Cru- ssius de Indiciis. p. I. c. I. n. 54.*

89 *Effectus inquisitionis specialis* alius est inquisitionis susceptæ, alius inquisitionis absolutæ.

Inquisitio suscepta reum adstringit, ut ad articulos, sive interrogatoria inquisitionali respondeat, & quidem sine mora, nullaque dilatione ad deliberandum data, si de facto proprio interrogetur. *Bald. in l. cum falsum. n. 2. ff. de acquir. hered. & alii. quos refert & sequitur Clarus saepe d. §. fin. q. 45. n. 7.* Quod si vel planè respondere detrectet, vel solum respondeat per verba dubia: *non scio; non recordor, potest se ita habere,* & similia, Judex, si legitima indicia adsint, minas addere potest, & dicere: *Das er bey Vermeidung anders wer / oder schärfferer Verordnung / welche ihm nicht gefallen würde / auf die Artikel antworten solle.* *Brunneman. in Process. inquisit. c. 8. memb. I. n. 79.* Quin etiam crescente contumacia torturæ comminationem fieri, & ad exprimentandam responsonem torturam inferri posse, tradit *Clarus ubi supra n. 6.* Addidi, si legitima indicia adsint: si quidem si reus legitimis indiciis, aut infamiâ gravatus non sit, legitimè non interrogatur consequenter nec respondere, minùs crimen fateri tenetur, etsi Juramentum de veritate dicenda præmississet. *S. Th. 2. 2. q. 69. art. 2. Scotus in tit. 15. q. 4. art. 3. & cum his Clariss. P. Paulus Mezger in Theol. Schol. tom. 3. tr. 13. disp. 47. art. 4. n. 1.*

90 Hic controversia ingruit. An reus servato juris ordine legitimè interrogatus in conscientia veritatem, ac crimen fateri obligetur?

Parti affirmativæ sequentia argumenta suffragantur. *Primum* est: quia Judex habet jus reum interrogandi: ergo reus vicissim debetum respondendi, quando quidem ista sunt correlativa, quorum unum non potest esse sine alio. *Tusch pract. concl. lit. C. concl. 1047. Secundum*: quia justum præceptum Judicis obligat in conscientia: atqui si Judex secundum ordinem juris procedit, justè præcipit confessionem criminis: ergo. *Tertium*: quia Reipubl. interest, crimina manifestari, ne maneant impunita. *l. 18. pr. ff. de Injur.* Ita ex Theologis *S. Th. d. q. 69. art. 1. Clariss. P. Paulus Mezger d. art. 4. n. 2.* Ex Jurisperitis *Diaz. in Pr. crim. c. 119. lit. A. cum aliis.*

Pro negativa, quæ nonnullorum oditis immeritò vapulat, stant ista. *Primum*: quia licet Judex servato juris ordine de delicto justè interroget, obligetque ad torturam, ut scilicet reus tormenta experiatur, si crimen non fateatur; non tamen justè obligat ad aperendam veritatem sub culpa: illud quippe jure potest, non istud, saltem quando grave damnum imminet. *Secundum*: quia nulla lex positiva periculum mortis, neque damnum patenti cogit. *S. Th. quodlib. 11. a. 9. & quod quisquis ob tutelam corporis sui fecerit, jure fecisse existimatur. l. ut vim. ff. de J. & J. cum similib.* Ergo tamen si Judex justè præcipiat manifestationem delicti, reus tamen, si agatur de vitæ periculo, aut gravi damno, in conscientia ob jus naturalis suæ defensionis non obligatur. *Tertium*: quia consanguineus non potest cogi ad testandum contra consanguineum. *l. 4. ff. l. 6. C. de Testib.* nec quisquam cogi potest ad testandum cum gravi suo incommodo: Ergo à fortiori nullus videtur cogendus ad testandum contra se ipsum, Ita *Innocent in c. dudum. 54. de Elect. Panor. in c. cum super. de Confess. Cardenas in Christ. Theol. diff. 19. c. 7. n. 81.*

Forſitan media via tentari, & dici poſſet, quod reus crimen, de quo ſpecialis inquisitio inſtituitur, fateri obligatus non ſit, ſi crimen illud poena capitali, aut ſupplici, puta treremiũ, vel perpetui carceris puniretur, & reus credat, id ſine propria confeſſione ſufficienter probari non poſſe; eò quod reo jus competat, vitam meliori, quò poteſt, modò tueri, nec præceptum hominis, quantumvis ſecundum ſe juſtum obliget cum tam gravi damno. Teneatur autem fateri, quando crimen non eſt capitale, ac tam gravi poena non coëretur, aut, ſi tale ſit, appareat, id alia ratione probandum fore: tunc namque delicti celatio fruſtratoria foret, nec utilis, niſi ad protelandum proceſſum, & graviores expenſas faciendas.

91. Inquiſitionem *abſolutam* ſequitur inquisiti abſolutio, aut condemnatio. *Abſolutio*, ſi inquisitus crimen nec ſponte confeſſus, nec legitimis probationibus convictus ſit. Sed ita, ut purè & ſimpliciter ac definitivè abſolvendus non ſit, niſi præſtito juramento propter præcedentia indicia, & diffamationem. Panorm. in c. 19. & 24. n. 28. *b. t.* Præſtito autem hoc juramento etiam ab expenſis liber pronuntiandus erit. Clar. in *pr. cr. ſ. fin. q. 62. n. 10.* Heig. *lib. 1. q. 40. n. 38. & ſeq. Condemnatio*, ſi inquisitus criminis legitimè fuerit convictus. Sed ita, ut Judex ſpectato jure Canonico poenam moderari poſſit, & debeat, niſi ſit tale crimen, quod Ordinis luſcepti executionem, aut retentionem beneficii etiam poſt peractam poenitentiam impediret, ut homicidium, ſimonia, hæreſis, apoſtaſia, & alia ejusmodi, in quibus ſicut in accuſationis judicio procedendum eſt. c. 21. *b. t.* Sanè in foro civili, & hodie etiam in foro Eccleſiaſtico, maxime ubi ad denuntiationem ſiscalium proceditur, inquisito poenam ordinariam imponi præter Gonzal. in d. c. 21. n. 11. teſtatur communis uſus.

92. *Effectus quaſtionis*, ſeu inquisitonis *durio-*
KÖNIG IN DECRET. LIB. V.

ris alius eſt, ſi reus torture ſubjectus delictum conſtanter neget, alius, ſi fateatur.

Si reus delictum conſtanter neget, dicitur purgãſſe indicia contra ſe extantia, eſi fuerint urgentiſſima. Farinac. in *pr. cr. tit. 5. q. 40. n. 6.* Natta *conſil. 202. n. 10.* ideòque ulterius ad torturam revocandus non eſt, niſi nova indicia, & quidem evidentiã, ac prioribus fortiora ſupervenerint, aut reus corpus, vel animum magica, vel alia arte duraverit. l. 18. §. 1. *ff. de Quaſt. Damhoud. in pr. cr. c. 38.* Clar. *ſ. fin. q. 64. n. 46.* led carcere liberari, & dimitti debet compenſatis litis expenſis. Conſt. cr. Caroli V. *art. 61.* & præſtitã prius *Urphedã*, ver-naculã, *geſchworne Urphed* / ut reus non aliter poſſit, adverſus Judicem experiri, quàm ſi prius à juramento per Magiſtratum ſuperiorem cauſã cognitã fuerit abſolutus. Gail. 1. *obſer. 22. n. 1.* Berlich, *p. 2. concl. 44. n. 1.*

Si reus delictum fateatur, ejusque confeſſio ſit clara, & ſpecifica continens locum, tempus, & alias delicti circumſtantias, contra eum ſententia ferri, ac condemnari poteſt. l. 26. *C. de Poenis.* modò tamen poſt biduum extra locum torture confeſſionem in tortura factam coram Judice, & duobus Aſſeſſoribus, annotante actuario ratam habeat. Conſt. cr. Caroli V. *art. 56.* Quòdſi eam revocet, iteratur tortura. *art. 57.* & ſi in ſecunda tortura conſtanter neget, abſolvendus eſt, ſi confeſſeatur, & poſtea iterum revocet, tertium torquendus eſt. *d. art. 58.* quòdſi etiam hie confeſſeatur, & paulò poſt neget, extra ordinem puniendus erit. Bocer. *de Quaſt. c. 5. n. 39.* Carpz. in *pr. cr. p. 3. q. 126. n. 50.*

PARS III.

De Denuntiationibus.

SUMMARIA.

93. 94. Denuntiatio quid nominis? 95. Quid rei?

96. Quotuplex? 97. Qua ejus origo?

E

98. U-

93. *Uique 102. Quinam possint, aut debeant denun-
tiare? 103. Quinam denunciari? 104. 105.
Quae delicta denuncianda sint?*
106. 107. *Adducuntur requisita denuntiationis Evan-
gelica. 108. Canonica. 109. Civilis. 110. Nun-
tiationis finis quis? 111. Et seqq. Quinam
effectus?*

§. I.

93 *Denuntiatio nomen verbale est, deductum
à verbo denunciare, cujus varias significatio-
nes exhibet Sebast. Almers in Man. jur. V.
denuntiatio litis. Hic idem est, ac crimen,
& authorem criminis Judici deferre, Einen
Mißhändler bey der Obrigkeit rügen / id
est, angeben.*

§. II.

94 *Synonymum denuntiationis nonnunquam
est accusatio: ita enim Gloss. in c. 2. h. t. ver-
ba illa: accusatoribus, & accusatus pro de-
nuntiatoribus, & denunciato accipit, eò quòd
ibi de *charitativa monitione* mentio fiat, quæ
in sola denuntiatione, quemadmodum inscri-
ptio in accusatione, desideratur juxta c. 24. ad
fin. Eod.*

§. III.

95 *Definitur denuntiatio, quòd sit criminis,
ac criminosis apud superiorem, seu Magistra-
tum sine legitima inscriptione facta delatio.
P. Engl. h. t. n. 28.*

§. IV.

96 *Dividitur denuntiatio à variis variè: fre-
quentius tamen in denuntiationem Evangeli-
cam, Canonicam, & Civilem.*

*Evangolica est, quando præmissa admoni-
tione charitativa, & emendatione non secuta,
Judici Ecclesiastico delictum denuntiat,
non ad vindictam, sed ad spiritualem proximi
utilitatem, ad peccati scilicet correctionem,
& emendationem. Dicitur autem Evan-
gelica, quòd Evangelio originem suam de-
beat, juxta Matth. c. 18. v. 15. Luc. 17.
v. 3. c. si peccaverit, causa 2. q. 1. c. novis. 13.
de Judic.*

*Denuntiatio Canonica appellatur, quæ ex
SS. Canonibus vel certis personis, vel in cer-
tis causis specialiter conceditur, fitque non so-
lum pro correctione privata, & personali de-
nuntiati, sed insuper ad avertendum dam-
num Ecclesiæ, aliorumve sive temporale,
sive spirituale, aut ad cavendum scandalum,
& malum exemplum. Sub hac denuntia-
tione Canonica comprehenditur etiam illa,
quam *regulam* vocant, quæque à Regula-
ribus ad correctionem commissi excessus se-
cundum eorundem regulas, & statuta à Sede
Apostolica confirmata, expeditur, ut pro-
pterea frustra Panormit. in d. c. novis. 13. de
Judic. n. 33. diversam denuntiationis speciem
constituat.*

*Civilis denuntiatio dicitur, quæ à jure Ci-
vili inventa est, & fit per ministros publicos
ad id constitutos, ut tam delicta publica,
quàm etiam privata indirectè in communita-
tis detrimentum vergentia, v. g. fraudes in
mercibus & vectigalibus, Magistratui denun-
tiant, quòd is ad talem denuntiationem ex-
actam inquisitionem instituere, & cognita rei
veritate nocentes castigare possit. l. ea qui-
dem. 7. & l. singuli. 14. C. h. t. Cui accen-
da est illa, si ex moribus & consuetudine ho-
die passim recepta alius vir fide dignus deli-
ctum Reipub. nocivum Magistratui prodas
zelò boni publici, absque eo tamen, quòd se
ad probandum inscribere, vel causam judicia-
liter prosequi velit; quo calu non secus, ac si
minister ex officio ad id designatus denuncia-
ret, Judex ad inquisitionem procedit.*

§. V.

*Causa efficiens denuntiationis est jus autem
Divinum, ex quo Evangelica: aut Canoni-
cum, ex quo Canonica; aut Civile, ex quo Ci-
vili denuntiatio descendit, ut ex dictis liquet.
Hic in genere moneo, quemlibet non solum
in foro conscientia, seu interno, sed etiam ex-
terno obligatum esse ad denuntiationem deli-
cti,*

si, ex quo damnum & periculum alii privato, vel etiam Principi, aut Reip. imminet, si illud aliter impedire non possit, cum scientia hominis malum non avertentis, sed fieri patientis culpa sit per *c. 4. de Fure. c. 47. de Sent. excom. l. 1. §. 1. ff. Si famil. furt. sec. l. 1. §. 17. ff. de Scro Silan. l. 5. §. id quod. C. Ad hg. Jul. Majest. Molin. de F. & F. tr. 3. disp. 18. Less. lib. 2. c. 8. n. 87. neminem vero privatum teneri ad denuntiationem delicti, ex quo in futurum nullum damnum timetur, cum talis denuntiatio sit instar accusationis, ad quam nemo invitus compelli potest. *l. un. C. Ut nemo invitus ag. vel accus. cog.* Et facit, quod jure civili licet quis possit recipere pretium ob propalandum delictum furis, vel fugitivi, nec in recipiendo turpitudinem committat. *l. idem. 4. §. 4. ff. de Condi. ob turp. caus.**

§. VI.

98 *Subiectum* denuntiationis aliud est *activum*, aliud *passivum*.

Activum est denuntians, intellige, qui denuntiare non prohibetur; quandoquidem denuntiationis est ex genere permissorum, proindeque cuivis permessa, cui legibus, statutis, vel consuetudine non est interdicta. *arg. l. 1. §. 1. ff. de Testib. l. 28. §. 2. ff. Ex quib. caus. major.*

99 Porro denuntiationem *Evangelicam* facere potest omnis, etiam qui juravit, se nolle denuntiare: quia tale juramentum est præjudiciosum, ac illicitum. *c. quemadmodum. 25. §. ult. de Furejur.* etiam mulier, infamis, & criminosa, modò non perseveret in crimine: quia non refert, quis denuntiet, dummodo anima salvetur, *arg. cap. in omni de Testib.* Imò ex opinione quorundam quilibet ad eam ex præcepto obstringitur, eò quòd verba Evangelica apud Matth. *cap. 18. v. 15.* & apud Lucam *c. 17. v. 3.* sint imperativi modi. Panormit. *in c. novis. 13. n. 34. de Judic.* Quæ opinio maximè in iis procedit, ad quos ratio-

ne officii spectat, ut sunt Curati, Prælati, Patresfamilias, Mariti, Rectores provinciar. *c. duo ista. 35. causà 23. q. 4. & ibi Gloss. in V. Episcopo.* Joan. Andr. *in d. c. novis. post n. 6.* Planè si ipsemet denuntians in crimine obstinatus sit, denuntiatus eum objectione criminis repellere potest, etiamsi suam injuriam persequatur: non enim censetur moveri bonò zelò ad correctionem alterius, qui non est correctus. *c. cum dilectus. 20. h. t. Panormit. in d. c. novis. n. 40. Gloss. in c. 19. causà 2. q. 1.*

Denuntiationem *Canonicam* facere possunt *100* ii, quibus id speciali Canone concessum est. Sic Clerici Episcopum; Monachi Abbatem, Patronus, & Parochiani Parochum, seu beneficium denuntiare possunt, ex quo ipsorum interest, bonum pastorem habere per *c. 2. & 3. h. t. Patroni filii, vel nepotibus, & honestioribus propinquis datur facultas denuntiandi ministros Ecclesiæ, si aliquid ex collatis rebus præviderint defraudare. c. filiis. c. 31. causà 16. q. 7.* Similiter in causis matrimonialibus, ubi de matrimonio propter impedimentum dirimens impediendo, vel dissolvendo agitur, cuivis permillum est, tale impedimentum denuntiare. *cap. ad dissolvendum. 13. de Despons. impub. c. fin. de Claud. despons.* Et universim de jure Decretorum in *c. 47. causà 2. q. 7.* Clericis conceditur, & quasi præcipitur, ut Diaconum, Sacerdotem, vel Episcopum denuntient, si manifestè excedat contra statuta, & præcepta Canonum, non solum in ordine ad emendationem, ut plures autumant, sed etiam, ut *transgressionis ultio fiat, & ceteris interdittio delinquendi juxta verba ejusd. c. 47.*

Ad denuntiationem civilem admittuntur *101* omnes, & soli, qui ad accusationem: nam valet argumentum ab accusatione ad denuntiationem civilem tam affirmativè, quàm negativè, cum hæc vice accusationis sit. Bartol.

in l. Divus. n. 3. ff. de Custod. reor. Salicet. ad l. 7. n. 11. C. h. t. Sicut autem olim apud Romanos denuntiationes de delictis saltem notoriis fiebant per Officiales specialiter ad hoc deputatos, quos *Hirenarchas* appellabant. l. ult. §. 7. ff. de Muneribus. ita hodie multis in tribunalibus usitatum est, ut denuntiationes fiant per *Fiscales*, ut vocant, seu per *Procuratores*, aut *Promotores fiscali*, *Amts- & Kläger*, qui vices quodammodo accusatorum sustinent, & necessitate officii, & juramento adstricti commissa crimina nomine fisci in iudicium deducunt, petuntque iustitiam administrari. Clar. lib. 5. sent. §. fin. q. 7. n. 11. Et solent etiam dicti fiscales quandoque habere clandestinos suos emissarios *Rundschafter*, qui crimina explorare, ad eos referre, & in iudicio probare debeant. Vid. Diaz. in Proc. Can. c. 6. Præterea in Suevia, Franconia, & passim in Germania singulis annis instituuntur *Ruggericht*, quæ sunt conventiones singulares subditorum cujuslibet pagi, in quibus singuli ex populo sub juramento tenentur revelare, quidquid Domino, vel Reipublicæ nocivum sciunt à quopiam perpetratum esse. Wehner. in Obs. pract. V. Rugen.

102 Frequens in praxi quaestio est: an socius criminis ad denuntiandum socium admitti possit, ejusque denuntiatio attendenda sit?

Ita videbitur: tum quia Imperator Constantinus in l. 1. C. de Fals. monet. rescriptit, falsos monetarios ab omnibus esse inquirendos, ut investigati tradantur Judici, facti confcios per tormenta illicò prodituri: tum quia in l. 6. ff. de Custod. reor. Marcianus ait, ut quæ mandato- rum existit, quò Divus Pius, cum Provinciæ Asiæ præerat, sub edicto proposuit, ut *Hirenarchæ*, cum apprehenderint latrones, interrogent eos de sociis & receptatoribus. Quid autem prodesset Judici interrogatio, si denominatio socium non gravaret? Conci- nunt l. 17. ff. de Scro Silanian. l. 29. ff. de Pæ-

nis. l. ult. C. de Malef. & math. Constit. crim. Caroli V. art. 31. Clar. in d. §. fin. q. 21. ubi disertè asserit: dictum socii criminis facere iudicium contra eum, qui pro socio nominatus est.

Negativam apprimè commendat textus in c. 3. causa 3. q. 11. qui ita disserit: non enim est credendum contra alios eorum confessioni, qui criminibus implicantur, nisi se prius probaverint innocentes: quia periculosa est, & admitti non debet rei adversus quemcunque confessio. Cui accedunt textus notabiles in c. 1. de Confess. l. ult. C. h. t. l. 16. §. 1. ff. de Quast. l. 11. C. de Testib. Rationem suppeditat suspicio, ne reus denuntiet socium, ut vel ob dignitatem adjuncti consequatur impunitatem sceleris, vel si hostis denuntiati sit, ut ejus supplicio in ipsa supremorum suorum sorte fatietur. Unde inferunt nonnulli, ejusmodi denuntiationem ne quidem ad inquisitionem indicium facere, et si in eadem denuntians usque ad mortem perseveravit, cum juxta vulgarem regulam ex l. 3. §. 1. ff. de Scro Silan. desumptam, moribundi inculpatio non noceat, ejus tamen excusatio multum proficit.

Utramque paginam in hac controversia facit Constit. crim. Caroli V. art. 31. quæ denuntiationem socii simpliciter non admittit, nisi quinque observentur. Primum est, ut denuntiatio facta sit ad generalem Judicis interrogationem in ipsa tortura. Hinc nulla est, si quis sponte nominet alium, non interrogatus: vel si interrogatio speciatim, puta de Titio, vel Cajo, proposita sit, ut quæ interrogatio speciem suggestionis habet. Secundum, ut Judex denuntiantem interroget de omnibus circumstantiis: an, quando, ubi, quomodo auxilium præstitum sit? Tertium, ut Judex diligenter exploret, num denuntians, seu nominans cum nominato graves similitates, vel inimicitias foverit, nec ne? & in illo casu nihil pla.

planè fidei denuntianti tribuat. *Quartum*, ut nominatus talis sit persona, in quam delicti, quod in denuntiatione continetur, suspicio cadere queat. *Quintum*, ut reus in illa nominatione, seu denuntiatione constanter perseveret, eamque non revocet, nec vacillet in ea. His igitur requisitis copulativè concurrentibus denuntiatione socii facit contra nominatum indicium proximum ad torturam; secus si vel unum defecerit, tanquam illegitima effectum questionis non habet. d. Constit. cr. art. 31. & ibi Christoph. Blumlacher, Clasenius, & alii. Utrum inquisitionis? Negat Boss. tr. caus. cr. tit. de Judic. n. 182. Affirmat Menoch. de arbit. Judic. cent. 5. lib. 2. casu 474. saltem si aliud etiam leve indicium hanc denuntiationem adjuvaret. Tu vide, quæ tradidi in lib. 2. ad tit. de Testib. n. 27.

Argumenta tum pro affirmativa, tum pro negativa adducta non moror, siquidem legaliter accipienda sunt, illa de denuntiatione socii legitime facta: ista de denuntiatione illegitima.

103 *Subiectum passivum* denuntiationis quod attinet, denuntiatione Canonica contra certas solum personas, vel in certis causis: Civilis contra personas accusari non prohibitas: Evangelica verò contra quoscunque fideles in crimine obstinatos competit, ne cui libera præbeatur facultas peccandi propter impunitatem. c. quemadmodum. 25. §. fin. §. scriptura. de Furejur. Nec dignitas excusat: nam & Reges, & supremos Principes per viam hujus denuntiationis ratione peccati, perjurii, aut foederis violati, coram S. Pontifice conveniri posse, textus luculentus est in c. novit. 13. de Judiciis.

§. VII.

104 *Materia*, seu *objectum* denuntiationis est delictum, non solum notorium, aut famosum, sed etiam occultum, modò probari possit, arg. c. præcipue. 3. in fin. & ibi Gloss. causà 11.

q. 3. c. si tantum. 2. & seq. causà 6. q. 2. Quod ut distinctius intelligas,

Dico I Delictum notorium, hoc est, quod in præsentia multorum perpetratum est, statim denuntiarì posse, nulla etiam præmissa monitione, aut correctione juxta illud Apostoli 1. ad Tim. 5. §. 20. peccantes coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant. Ratio est: quia qui in publico peccat, eò ipsò juribus secreti renuntiat: neque spes allucet, eum correctum iri per monitionem secretam, cum præsentiam hominum, & leges monentes contemplerit. c. sed illud. 17. dist. 45. Panor. in d. c. novit. 13. n. 42. de Judiciis.

Dico II. Necessum non esse, ut infamia delicti denuntiationem præcedat, arg. c. 21. & 24. h. t. Ratio est: quia in via inquisitionis infamia, aut indicia prærequiruntur, ut suppleant vicem accusatoris, sine quo nemo damnandus est. d. c. 24. h. t. c. si quis. 31. causà 23. q. 4. l. 6. §. 2. ff. de Munerib. atque in casu denuntiationis vices accusatoris denuntiator sustinet, quamvis totum onus probandi in se non suscipiat, quemadmodum accusator. Et sanè alioquin quàm plurimi cum ingenti perturbatione Reip. audaciores redderentur ad delinquendum, si scirent, posse se impunè peccare, quamdiu delicta non sunt publica, aut delata per accusationem, quantumvis de cætero judicialiter probari possint.

Dico III. Non esse denuntiandum delictum, quod est omninò occultum, & non nisi uni præter committentem notum c. hoc autem. 8. causà 22. q. 5. Ratio est: quia non potest esse iudicium de delicto sine sufficienti probatione, consequenter cum hæc circa ejusmodi occultum delictum impossibilis sit, cessat denuntiatione, quæ ad iudicium ordinatur. Hinc qui in inquisitione generali interrogantur etiam sub præstito juramento dicendi veritatem, delicta merè occulta, eorumve authores revelare non debent. c. 17. h. t. D. Th. 2. 2. q. 69. a. 2. &

ibi Cajetan. Id quod multò magis procedit circa delicta, quæ sub fide silentii credita sunt. Nec interest, simplici pactò, an sub iurijurandi religione silentium sit promissum, an verò nihil de hoc dictum, promissumque fuerit, descendit enim obligatio servandi secretum, nec illud manifestandi ex ipso jure naturali. Quapropter prodens arcana cum proximi famæ læsione contra justitiam peccat, licet nulla intervenerit obligatio de illo non proferendo. Sunt tamen aliqui casus, ubi etiam ea, quæ sub silentii fide sunt concredita, manifestari possunt, imò debent, veluti illa, à quibus Reip. vel privato cuidam periculum, atque interitus imminet, & reus omni adhibitâ diligentia se non patitur dimoveri. S. Th. 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2. Fragos. de Reg. reip. Christ. p. 1. lib. 5. disp. 13. n. 45.

105 *Dico* IV. Quemlibet conscium teneri ad denuntianda crimina atrocissima. Itaque sciens aliquem contra Principem suum conspirasse, eum detegere debet. *l. quisquis. 5. ff. id quod 6. C. Ad leg. Jul. Majest.* perinde ac filius, qui conscius de conspiratione in patrem facta, eam revelare cogitur, nisi pro parricida haberi velit. *l. utrùm. 6. ff. Ad l. Pomp. de parricid.* Quòd si hoc negligat, pro modo negligentia, & delicti puniendus venit, arg. *l. 2. ff. Eod.* idque rationem justitiæ dictare, dicit Fachin. *lib. 9. Controv. c. 26.* Quamvis aliàs extra jus varia extant exempla, ubi pari poena puniti sunt tacens tantum, & delinquens principalis; ut factum rebellis Henrici Effiati Marechalii, & Francisci Augusti Thuani tacentis comprobatur, de quibus Poëta:

Morse pari cecidere duo, sed dispare causa,

Est reus ille loquens, est reus iste tacens.

Morte pari periit duo, sed perdidit illum

Fracta fides, alium perdidit arcta fides.

Aliquando tamen tacens ab omni poena excusatur, si nempe criminis commissi revelationem ob defectum probationum omittit, ne se,

suamque famam in periculum conjiciat, arg. *l. fin. C. h. ta l. 8. C. de Calumniat.* Natta consil. 629. lib. 3. Quod & in foro conscientia procedere D. Th. quodl. 1. art. 16. & Scholastici omnes asserunt.

§. VIII.

Forma denuntiationis alia est denuntiationis Evangelicæ, alia Canonica, & alia Civilis.

Forma denuntiationis Evangelicæ traditur Math. 18. v. 15. 16. & 17 his verbis: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum; si te audierit, lucratus eris fratrem tuum; si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos testes, ut in ore duorum, vel trium stet omne verbum; quòd si non audierit eos, dic Ecclesia; si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Ex quibus patet, quòd denuntiationem (quæ fit Ecclesia, id est, Prælato, seu Superiori Ecclesiastico, & denuntiationis Evangelicæ nomine insignitur) duæ monitiones charitativæ præcedere debeant: prima, quæ quis fratrem, id est, Christianum solum privatis arguat, moneatque: altera, quæ eundem admoneat adhibito teste vel unico, vel duobus. Atque hic ordo denuntiationis observandus est in delictis occultis, non etiam in publicis, quæ statim Superiori denuntiari possunt, & publicè per eum corrigi, ut paulò ante n. 104. indicavimus.

In *disquisitionem* venit: num prædicta binæ monitio privata ita sit de substantia denuntiationis Evangelicæ, ut nullo prorsus casu omitti possit?

Quod nego: nam *imprimis* si ex circumstantiis appareat, ejusmodi admonitionem privatam nihil profuturam, meritò omittitur, & absque illa delictum simpliciter Judici denuntiatur: cum enim tunc finis admonitionis charitativæ cesset, cessabit quoque obligatio admonitionis. *Secundo*: si talis admonitio videatur cedere in notabile periculum, &

detrimentum denuntiantis, ut si timeatur gravis offensio personæ denuntiatae, quæ aliàs plurimum prodesse, aut obesse potest: siquidem lex charitatis neminem obligat, ut se gravis mali periculo exponat, quod parcat famæ alterius. P. Engl. h. t. n. 29.

18 *Forma denuntiationis Canonica* in eo cum forma denuntiationis Evangelicæ convenit, quod etiam binam, aut trinam admonitionem charitativam præxigat, neque aliàs à Iudice Ecclesiastico admittatur. c. accusatio.

§. h. et alia. c. quapropter. causà 2. q. 7. c. 2. 20. & 24. h. t. nisi agatur de revelandis impedimentis matrimonii, veluti consanguinitate, affinitate &c. ubi nullam monitionem prærequiri, colligitur ex c. ad dissolvendum.

13. de Despons. impub. In eo verò denuntiatione Canonica ab Evangelicâ differt, quod magis publica sit, & non tantum pertineat ad conservationem animæ hominis, sed & boni publici Ecclesiastici, quod in recta gubernatione & administratione Sacramentorum, laudabili etiam conversatione, ac vita secundum SS. Canonum regulas instituenda consistit.

19 *Forma denuntiationis Civilis* fermè coincidit cum forma accusationis, in cujus locum successit. Quamobrem primò requiritur, ut scripta sit, vel manu denuntiantis, vel actuarii, aut Notarii iudicii, cui denuntians causam narrat, quique illam ipso dictante in actis notat. Clar. lib. 5. sent. §. fin. q. 7. n. 11. Secundo, ut exprimat nomen denuntiantis, ne quis audeat calumniari possit, & detectâ calumniâ quoad condemnationem expensarum impunis evadat. Boss. pr. cr. tit. de denunt. n. 8. Tertio nomen denuntiantis, sive delinquentis proprium, vel alia signa æquipollentia, quæ illum demonstrant, quia talis demonstratio vice nominis fungitur. l. 6. ff. de Reb. cred. Quarto ipsum delictum, quod denuntiat, cum omnibus circumstantiis loci, ac temporis, arg. l. 3. ff. h. t. Sola inscriptio

ad pœnam talionis necessaria non est. Marant. de ord. jud. tit. de denunt. n. 1. & 2. De cætero ut accusatio, ita & hæc denuntiatione expeditur nullâ monitione præmissâ. c. 16. h. tit. Panormit. in c. novit. n. 48. de Judic. Scacc. 1. de Judic. c. 55. n. 2. Nec obstant textus juris Canonici, qui generaliter præviam monitionem ad processum denuntiationis desiderant: intelligendi enim sunt de denuntiatione Evangelicâ, & Canonica.

§. IX.

Finis denuntiationis tum Evangelicæ, tum Canonicae est resipiscencia delinquentis; Civilis verò vindicta publica.

§. X.

Effectus denuntiationis diversus & varius est, prout diversa, ac varia denuntiatione.

Effectus denuntiationis Evangelicæ est delinquentis correctio, & aliquando rei debitæ restitutio; ad quam, si delinquens sponte illam præstare nolit, censurâ Ecclesiasticâ, nempe excommunicatione, imò etiam immisione in possessionem bonorum compelli potest. Bald. in auth. ad hæc. C. de Usur. num. 1. Felin. in c. novit. de Judic. Marant. cit. tit. de denunt. n. 5. ubi n. 6. rectè advertit, usum hujus denuntiationis esse in casibus, quibus aliàs læsus in foro sæculari aut propter deficientiam actionis, aut iniquitatem sententiæ, quæ transit in rem judicatam, aut alia obstacula non auditur, ne tamen proximus à peccato excusatur, cujus iudicium ad Ecclesiam pertinet juxta d. c. novit. 13. de Judicis.

Effectus denuntiationis Canonicae similiter est delinquentis emendatio, quin etiam punitio: si enim correctionem contempserit, distractione Ecclesiasticâ coercetur, ab exercitio SS. Ordinum suspenditur, ab officio removetur &c. per c. quapropter. 47. causà 2. q. 7.

Effectus denuntiationis civilis spectat vel Iudicem, vel denuntiatorem. *Juz. ci* aperit
viam

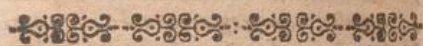
viam ad specialem inquisitionem contra denuntiatum, quemadmodum diffamatio, & querela. Carpz. in *pr. cr. p. 3. q. 108. n. 54.* Scacc. 1. *Jud. c. 71. n. 3.* quam inquisitionem si Judex omiserit, litem suam facit, & de syndicato tenetur. Brunn. in *Pr. inquisit. c. 1. n. 10. & 11.* amittitque jurisdictionem criminalem, seu merū imperium. Gail. 1. *obs. 28. num. 1.* Denuntiatorem hæc denuntiatio adstringit, ut testes nominet, probationes quas habet, Judici suggerat, & ea, quæ de crimine novit, ostendat, non verò ut absolutè probet, non obstante *l. 6. §. 3. ff. Ad SCrum Turpill. ex qua Clar. §. fin. q. 7. n. 10.* arguit, jure scripto onus probandi Denuntiatori incumbere: cùm textus ille nihil dicat de probatione, sed hoc duntaxat, quòd *notoriis suis*, id est, argumentis Magistrati in inquisitione assistere cogatur. Wetenb. *ad SCrum Turpill. n. 9.*

114 De eo altercari D.D. video: an denuntiator in causa denuntiata testis esse valeat?

In affirmativam propendet Less. *lib. 2. de F. & F. c. 30. dubiò 4.* cui favet textus in *praterca. 7. de Testib. cog.* ubi perspicuè cavetur, synodales, qui re ipsa sunt denuntiatores, ex officio per Synodum constituti, in testimonium assumptos fidem facere. Nav. in *Sum. c. 25. n. 33.* eum admittit, si alii testes desint, & Judex procedat per viam inquisitionis, arg. *c. in omni. 4. de Testib.* Mascard. *de Prob. concl. 507. n. 12.* restringit ad denuntiationem Evangelicam, eò quòd apud Matth. *c. 18. v. 16.* denuntiator inter testes connumeretur.

Ego veriore illam sententiam existimo, quæ sustinet, denuntiatorem posse esse testem in causis levioribus, vel ubi agitur de peccato impediendo, non item in causis gravioribus, optima ratione: quia denuntiator, postquam semel denunciavit, magnam censetur habere affectionem ad causam, cùm, si calumniatus

fuerit, puniri possit: consequenter non est testis omni exceptione major, & in causa gravi præter eum saltem duo alii testes ad plenam probationem faciendam desiderantur. At verò ista ratio cessat in causis levioribus, aut ubi agitur de vitando peccato: partim quia ibi non creditur esse tanta affectio denuntiatoris, partim quia etiam probationes leviores sufficiunt. Vid. Layman in *Theol. moral. lib. 3. tr. 6. c. 4. n. 3.* Panormit. in *cap. praterca. n. 7. & 8. de Testib. cog.*

TITULUS II. De Calumniatoribus.

SUMMARIA.

1. Calumniæ homonymia. 2. Definitio. 3. Prohibitio.
4. 5. A quibus? 6. Adversus quos? 7. Circa quæ?
8. 9. Quo modo? 10. Ob quem finem committatur calumniæ?
11. 12. Quæ pœna in calumniatores constituta sint?

Hoc titulo calumniæ sistitur, utique ideo: quia sæpiusculè in accusationibus, & denuntiationibus admittitur.

§ I.

Calumniæ in genere significat quamlibet fraudulentam informationem, cavillationem, frustrationem, perversam juris interpretationem, & omnem ingenii malitiam. Lauterb. *ad ff. h. t. §. 2.* In præfenti pro falsa criminis impactione sumitur, &

§ II.

Definitur calumniæ, quòd sit delictum, quo quis falsum crimen scienter, & dolosè alicui in judicio intendit. Colligitur ex *l. 1. §. 1. ff. ad SCrum Turpill.*

§ III.

Causa efficiens calumniæ est vel remota: vel proxima.

Remo-